

INFORMATĪVAIS ZIŅOJUMS
PAR LATVIJAS EKONOMISKO ATTĪSTĪBU

DISKUSIJU DOKUMENTS

PRIEKŠLIKUMI LATVIJAS
TAUTSAIMNIECĪBAS
STRAUJĀKAI IZAUGSMEI

RĪGA | 2025.gada aprīlis

Pamatā skaitliskā informācija un dati, izņemot īpaši norādītos gadījumos, ir saņemti no Centrālās statistikas pārvaldes un Eiropas Savienības datu bāzes *Eurostat*

© 2025 | Ekonomikas ministrija

Tālrunis: 371 67 013 100

E-pasts: pasts@em.gov.lv

Interneta vietne: <https://em.gov.lv>

SATURS

IEVADS	4
KOPSAVILKUMS	5
GADA LAIKĀ SASNIEDZAMIE REZULTĀTI	6
1. MAKROEKONOMISKĀ SITUĀCIJA UN VIRZĪBA UZ IZAUGSMES MĒRĶIEM	7
2. EKONOMIKAS POLITIKAS VIRZIENI	11
2.1. AIZSARDZĪBAS INDUSTRIJAS ATTĪSTĪBA.....	11
2.2. ZAĻĀS INDUSTRIJAS ATTĪSTĪBA.....	13
2.3. REĢIONĀLĀ SPECIALIZĀCIJA UN RĪGAS POTENCIĀLA ATTĪSTĪBA	17
2.4. KONKURĒTSPĒJĪGA UZŅĒMĒJDARBĪBA UN PRODUKTIVITĀTE	20
2.4.1. BIROKRĀTIJAS MAZINĀŠANA UN DIALOGS AR UZŅĒMĒJIEM	20
2.4.2. KAPITĀLA TIRGUS ATTĪSTĪBA UN FINANSĒJUMS INVESTĪCIJĀM	21
2.4.3. ATBALSTS UZŅĒMĒJIEM PRODUKTIVITĀTES UN EKSPORTSPĒJAS KĀPINĀŠANAI	23
2.4.4. TAUTSAIMNIECĪBAS DIGITALIZĀCIJA UN MĀKSLĪGAIS INTELEKTS	26
2.4.5. BRĪVA UN GODĪGA KONKURENCE, DZĪVES DĀRDZĪBAS MAZINĀŠANA.....	28
2.5. IEGULDĪJUMI CILVĒKKAPITĀLĀ	30
2.6. MODERNA INFRASTRUKTŪRA UN PIEEJAMI MĀJOKĻI	32
2.6.1. NEKUSTAMO ĪPAŠUMU ATTĪSTĪŠANA	32
2.6.2. MĀJOKĻU PIEEJAMĪBA	33
2.6.3. ĒKU ATJAUNOŠANA.....	34
PIELIKUMS. UZŅĒMĒJU ORGANIZĀCIJU APKOPOTIE PRIEKŠLIKUMI PAR KONKURĒTSPĒJAS UN PRODUKTIVITĀTES VEICINOŠIEM EKONOMISKĀS POLITIKAS PASĀKUMIEM	37

IEVADS

Ministru kabineta 2024. gada 30. aprīļa sēdē tika pieņemts informatīvais ziņojums par Latvijas ekonomikas attīstību¹ (tālāk tekstā – Izaugsmes ziņojums), lai rosinātu diskusiju un publiskas debates Saeimā par Latvijas ekonomikas attīstības izaicinājumiem un valsts izaugsmes prioritātēm. Ziņojums tika sagatavots par pamatu ņemot padziļināto situācijas analīzi, kas atspoguļota tautsaimniecības struktūrpolitikas pārskatos, politikas plānošanas dokumentos, tai skaitā valdības rīcības plānā.

Pēc debatēm Saeimā Ekonomikas ministrija, ņemot vērā Izaugsmes ziņojumu, konsultējoties ar nozaru ministrijām un Valsts kanceleju, sagatavoja priekšlikumus ministrijām savu rīcību plāna papildināšanai ar prioritārajām jomām un ikgadēji sasniedzamajiem rezultātiem ekonomikas attīstībai primāri konkurētspējas un produktivitātes veicināšanai.

Ar mērķi turpināt diskusijas un publiskās debates, tai skaitā Saeimā, Ekonomikas ministrija ir sagatavojusi jaunu informatīvo ziņojumu “Par Latvijas ekonomisko attīstību”. Šajā ziņojumā ir raksturota makroekonomiskā situācija, kopējā virzība uz Izaugsmes stratēģijā definētajiem mērķiem un rīcība prioritārajos ekonomikas politikas virzienos.

Jāatzīmē, ka **sagatavotais informatīvais ziņojums nav paredzēts kā rīcības plāns ar konkrētu pasākumu termiņiem. Tas ir diskusijas dokuments, kura mērķis ir apspriest alternatīvas un izvēlēties optimālos risinājumus izaugsmes sasniegšanai.**

Neskatoties uz nelabvēlīgo situāciju 2024. gadā Izaugsmes stratēģijā definētie mērķi paliek spēkā t.i. līdz 2035. gadam dubultot Latvijas ekonomiku. Ekonomikas ministrija prognozē, ka jau nākamajos divos gados, neskatoties uz nelabvēlīgo ģeopolitisko situāciju, ekonomika pieaugs vismaz par 2-3 %, bet turpmāk ekonomiskajām reformām “nesot augļus” izaugsmes tempi sasniegs 4-5 % gadā, tādējādi sasniedzot plānoto ekonomikas pieauguma līmeni.

Lai īstenotu valdības ekonomisko mērķi, tiek būtiski uzlabota finansējuma pieejamība komersantiem un aktīvi piesaistītas investīcijas tautsaimniecībai. Mērķtiecīgas valsts investīcijas tautsaimniecībā, kas kopā ar ES fondu, tostarp Atveseļošanas fonda, investīcijām, sniedz būtisku atbalstu mūsu uzņēmēju produktivitātes, digitalizācijas, energoefektivitātes, eksportspējas un konkurētspējas kāpināšanai, kas savukārt nodrošinās Latvijas

tautsaimniecības izaugsmes un eksporta apjoma palielināšanos. Vienlaikus tas prasa atbildību investēt produktīvi, lai neradītu papildu spiedienu uz inflāciju.

Galvenie darbības virzieni, kas ir atspoguļoti Informatīvā ziņojumā un kuru mērķis ir celt konkurētspēju kā pamatu labklājības pieaugumam, ir šādi:

- ◆ **aizsardzības industrijas attīstība** – militārās ražošanas kapacitātes palielināšana Latvijā, investīcijas un jaunu P&A projektu īstenošana, elektronikas, ķīmijas, vides tehnoloģiju u.c. nozaru zināšanu un pieredzes izmantošana valsts drošības stiprināšanā.
- ◆ **zaļās industrijas attīstība** – ūdeņraža tehnoloģiju attīstīšana un ražošana, stratēģiski vēja enerģijas projekti, virzība uz stabilas elektroenerģijas eksportētāja valsts statusu, nodrošinot Latvijas ražotājiem un eksportētājiem zemāko elektrības cenu reģionā.
- ◆ **reģionālā specializācija un Rīgas potenciāla attīstība** – labi apmaksātas darba vietas, globāli konkurētspējīgi uzņēmumi, reģionālo centru savienojamība, pieejami kvalitatīvi publiskie pakalpojumi, Rīgas potenciāla attīstīšana.
- ◆ **birokrātijas mazināšana** – ātri publiskie procesi – digitāli transformēta publiskā pārvalde.
- ◆ **resursi uzņēmumu attīstībai un modernizācijai** , jaunu biznesa ideju īstenošanai, atbalsts uzņēmumu konkurētspējai, inovāciju sistēmu un digitalizācijas attīstībai.
- ◆ **ieguldījumi cilvēkkapitālā** – izglītības kvalitāte un sabiedrības veselība, pārkvalifikācijas un kvalifikācijas paaugstināšanas pilnveidošana un darbaspēka efektīvāka izmantošana.
- ◆ **moderna infrastruktūra un pieejami mājokļi** – birokrātisko šķēršļu noņemšana nekustamo īpašumu attīstībai, ēku fonda atjaunošana un atbilstīga klimata neitralitātei, zemas ires mājokļu pieejamība tirgus attīstība un iedzīvotāju attīstīta transporta infrastruktūra un plaši pieejama sabiedriskā transporta pakalpojumu mobilitāte;

Ziņojuma pielikumā tālākām diskusijām ir apkopoti arī uzņēmēju organizāciju priekšlikumi par konkurētspējas un produktivitātes veicinošiem ekonomiskās politikas pasākumiem.

¹ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/3ee763e4-6022-41f5-a3d9-3055fdf261cb

KOPSAVILKUMS

NOZARES

AIZSARDZĪBAS INDUSTRIJAS ATTĪSTĪBA

Militārās ražošanas kapacitātes palielināšana Latvijā, investīcijas un jaunu P&A projektu īstenošana, elektronikas, ķīmijas, vides tehnoloģiju u.c. nozaru zināšanu un pieredzes izmantošana valsts drošības stiprināšanā.

ZAĻĀS INDUSTRIJAS ATTĪSTĪBA

Ūdeņraža tehnoloģiju attīstīšana un ražošana, stratēģiski vēja enerģijas projekti, virzība uz stabilas elektroenerģijas eksportētāja valsts statusu, Latvijas ražotājiem un eksportētājiem zemākā elektrības cena reģionā.

REĢIONI

REĢIONĀLĀ SPECIALIZĀCIJA UN RĪGAS POTENCIĀLS

Valsts konkurētspēja, kuras pamatā ir reģionu stiprās puses un priekšrocības – labi apmaksātas darba vietas, globāli konkurētspējīgi uzņēmumi un reģionālo centru savienojamība – un Rīgas kā ekonomiskā dzinēja attīstība

ATBALSTS NO VALSTS

BIROKRĀTIJAS MAZINĀŠANA

Birokrātijas samazināšana par 25% – atrisināt problēmas, kas liedz uzņēmējiem un iedzīvotājiem sasniegt rezultātus saprātīgos termiņos un ar saprātīgiem resursiem, digitāli transformēti publiskās pārvaldes procesi

KAPITĀLA TIRGUS ATTĪSTĪBA UN KREDITĒŠANA

Finansējuma pieejamība uzņēmumu attīstībai – kreditēšanas stimulēšana, publiskās un privātās partnerības iespēju izmantošana, mērogojamu investīciju projektu attīstība, smilškastes pieeja jaunu tirgus spēlētāju piesaistei

ATBALSTS UZŅĒMĒJIEM PRODUKTĪVĪTEI UN EKSPORTAM

Novirzot resursus uzņēmumu attīstībai un modernizācijai, jaunu biznesa ideju īstenošanai, sniedzot atbalstu uzņēmumu konkurētspējai

MĀKSLĪGAIS INTELEKTS

Speciālā regulatīvā vide mākslīgā intelekta pilotprojektiem un mākslīgā intelekta risinājumu plašāka izmantošana publiskajā sektorā birokrātijas mazināšanā

GODĪGA KONKURENCE, DZĪVES DĀRDZĪBAS MAZINĀŠANA

Līdzvērtīgi tirgus apstākļi visiem tirgus dalībniekiem, stiprināta konkurence banku sektorā, novērsta ārvalstu subsīdiju negatīvā ietekme, pārtikas preču pieejamība par pieņemamām cenām atbilstoši sabiedrības pirktspējas līmenim

CILVĒKKAPITĀLS

IEGULDĪJUMI CILVĒKKAPITĀLĀ

Darbaspēka piedāvājuma pielāgošana nākotnes darba tirgus vajadzībām un ekonomikas pārejai uz augstāku produktivitāti

INFRASTRUKTŪRA

MODERNA INFRASTRUKTŪRA UN PIEEJAMI MĀJOKĻI

Skaidra, prognozējama, ātra nekustamā īpašuma attīstīšana, īres mājokļu tirgus attīstība, ēku atjaunošana

GADA LAIKĀ SASNIEDZAMIE REZULTĀTI

+3,7 mljrd. EUR

KOPĒJIE IEGULDĪJUMI LATVIJAS EKONOMIKĀ

+1 mljrd. EUR

LIAA PIESAISTĪTIE INVESTĪCIJU PROJEKTI

Veikta LIAA reorganizācija, trīskāršots investīciju jomā iesaistīto darbinieku skaits, katram ārvalstu investīciju projektam savs menedžeris. Latvijas ekonomiskā profila un Latvijas investīciju portfeļa piedāvājuma sagatavošana

+1,5 mljrd. EUR

KREDITĒŠANA UN PRIVĀTĀS INVESTĪCIJAS

Rīcības plāns kapitāla tirgus attīstībai un finanšu pieejamībai tautsaimniecībā, līdz 2029. gadam palielināt nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu atlikumu no 14 % līdz 17 % no iekšzemes kopprodukta (IKP) un dubultot uzkrāto ārvalstu tiešo investīciju apjomu Latvijas uzņēmumu pašu kapitālā līdz 32 mljrd. EUR – komercbanku kredīvēšanas stimulēšana, publiskās un privātās partnerības iespēju izmantošana, mērogojamu investīciju projektu attīstība, attīstīt smilšskastes pieeja jaunu tirgus spēlētāju piesaistei, pensiju fondu iesaiste ALTUM attīstības investīciju finansēšanā, stimulēt pensiju fondu ieguldījumus Latvijā

+200 milj. EUR

IEGULDĪJUMI AIZSARDZĪBAS INDUSTRIJĀ

Valsts budžeta finansēts investīciju fonds arī militārā pielietojumu preču ražošanai – 2025. gadā 43 milj. EUR, Aizsardzības industrijas projektu attīstībai jauna atbalsta programma par kopējo finansējumu 150 milj. EUR, Vietējo uzņēmumu iesaiste līdz 30 % apjomā lielajos Nacionālo bruņoto spēku līgumos. Dubultots aizsardzības industrijas uzņēmumu apgrozījums līdz 1,3 mljrd. EUR

+800 milj. EUR

ES FONDU INVESTĪCIJAS UN PRIVĀTAIS LĪDZFINANSĒJUMS UZŅĒMUMU ATTĪSTĪBAI

2000 jaunas un labi apmaksātas darba vietas, 200 jaunu produktu – Latvijas uzņēmēju eksportspējas veicināšana, industriālās teritorijas, digitālie risinājumi uzņēmumu konkurētspējai, pētniecība un inovatīvi produkti

+200 milj. EUR

ES FONDU INVESTĪCIJAS UN PRIVĀTAIS LĪDZFINANSĒJUMS ĪRES MĀJOKĻIEM UN ĒKU SILTINĀŠANAI

Papildus finansējums zemas īres maksas mājokļu būvniecības atbalsta programmai; risinājumi izmaksu ziņā pieejamu mājokļu būvniecībai publiskās privātās partnerības ietvaros, atbalsts ēku energoefektivitātes uzlabošanai, kapitāla atlaide, ja projektā tiks izmantoti rūpnieciski ražoti koka konstrukciju siltināšanas paneļi vai vienlaikus atjauno vismaz 3 mājas; 10 pilotprojektu īstenošana daudzdzīvokļu dzīvojamu māju atjaunošanai ar rūpnieciski ražotiem koka karkasa paneļiem

250 uzņēmumi

EKSPORTĒJOŠO UZŅĒMUMU SKAITS AR EKSPORTU VIRS 20 MILJ. EUR GADĀ

Eksporta atbalsta instrumenti, 20 Ārējās Latvijas eksporta veicināšanas misijas, t.sk. tirdzniecības misijas, nacionālie stendu un ārvalstu amatpersonu vizītes.

-25%

BIROKRĀTIJAS SAMAZINĀŠANA – FUNKCIJU UN PROCESU PĀRSKATĪŠANA

Uzņēmējiem kritisko lēmumu ātra pieņemšana – ES fondu un ALTUM finansēto projektu ātrāka īstenošana; valsts pārvaldes iestādes jebkuru informāciju pieprasa tikai vienu reizi, lai mazinātu komersantu patērēto laiku un izmaksas; samazināts izstrādāto normatīvu, dokumentu, to saskaņošanas apjoms valsts pārvaldē, pabeigta regulējuma sakārtošana nekustamā īpašuma attīstīšanai – kvalitatīva regulējuma piemērošana, potenciāls nozares straujākai attīstībai u.c.

1. MAKROEKONOMISKĀ SITUĀCIJA UN VIRZĪBA UZ IZAUGSMES MĒRĶIEM

Neskatoties uz inflācijas tempu stabilizēšanos, 2024. gadā situācija ekonomikā bija stagnējoša nelabvēlīgās ārējās vides dēļ

2024. gadā IKP salīdzināmajās cenās saruka par 0,4 %. Pieauga privātais un valsts patēriņš, kamēr atslābums bija vērojams Latvijas ārējās tirdzniecības plūsmās, kā arī investīciju dinamikā.

Pieaugot iedzīvotāju pirkspējai, privātais patēriņš ir atsācis pieaugt. 2024. gadā, stabilizējoties inflācijai un

pieaugot iedzīvotāju reālajiem ienākumiem, privātais patēriņš palielinājās par 0,5 %.

Valsts patēriņš turpina pieaugt lielā mērā uz valsts budžeta deficīta rēķina, lai varētu finansēt valdības prioritāros pasākumus. 2024. gadā tas pieauga par 7,6 %.

LATVIJAS EKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS PAMATRĀDĪTĀJI

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Iekšzemes kopprodukts , faktiskajās cenās, mljrd. EUR	29,6	29,2	32,3	36,1	39,4	40,2
Iekšzemes kopprodukts , salīdzināmās cenās, procentos pret iepriekšējo gadu	0,7	-3,5	6,9	1,8	2,9	-0,4
Patēriņa cenu indekss (gada vidējais), procentos	2,8	0,2	3,3	17,3	8,9	1,3
Nodarbināto skaita izmaiņas (15-74 gadi), procentos pret iepriekšējo gadu	0,1	-1,9	-3,2	2,6	-0,2	-0,8
Nodarbinātības līmenis , procentos	65,0	64,2	62,5	63,9	64,2	64,0
Bezdarba līmenis (bezdarbnieki 15-74 gadi), procentos no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem	6,3	8,1	7,6	6,9	6,5	6,9
Vidējā mēneša bruto darba samaksa , procentos pret iepriekšējo gadu	7,2	6,2	11,8	7,5	11,9	9,6

Investīciju dinamika ir svārstīga. Investīciju aktivitātes Latvijas ekonomikā būtiski ietekmē ģeopolitiskās situācijas izmaiņas, finansējuma un ražošanas resursu pieejamība. 2024. gadā investīcijas saruka par 6,7 %, ko būtiski ietekmēja privāto investīciju vājināšanās. Latvijā piesaistīto ĀTI neto plūsmas turpina palielināties. Uzkrātās ĀTI Latvijas ekonomikā 2024. gada beigās sasniedza 26,3 mljrd. EUR, t.i. 65,4 % no IKP. Gada laikā tās pieauga par 5,7 % jeb 1,4 mljrd. EUR.

Situācija ārējā vidē nelabvēlīgi ietekmē eksportu. Preču un pakalpojumu eksporta apjomi 2024. gadā saruka par 1,6 %. 2024. gadā lielāks kritums bija pakalpojumu eksportam – par 2,4 %. Preču eksporta apjomi saruka par 1,3 %. Galvenās eksporta preces bija lauksaimniecības un pārtikas produkti, koks un koka izstrādājumi, mehānismi, ierīces un elektroiekārtas, ķīmiskās rūpniecības preces. Arī importa apjomi 2024. gadā bija mazākā apmērā nekā pirms gada. Imports samazinājās par 2,3 %. Pēdējos gados ir vērojama tekošā konta deficīta samazināšanās

tendence. Arī 2024. gadā tekošā konta negatīvā bilance turpināja samazināties un bija 2,1 % no IKP. Turpmākajos gados sagaidāms, ka tekošais konts turpinās uzlabosies.

Nozarēs attīstības tendences ir ļoti atšķirīgas. 2024. gadā samazinājums bija vērojams ražošanā nozarēs par 2,8 %, kas lielā mērā ir saistīts ar vajājām eksporta iespējām, bet pakalpojumu nozares pieauga par 0,4 %.

2024. gadā apstrādes rūpniecība saruka par 4,6 %. Pēc īpatsvara lielākajā apstrādes rūpniecības apakšnozarē – koksnes un koka izstrādājumu ražošanā – apjomi saglabājās iepriekšējā gada līmenī. Lejupslīde bija vērojama gatavo metālizstrādājumu ražošanā – kritums par 9,3 %, datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošanā – par 14,6 %. Pozitīvi kopējo nozares pievienoto vērtību ietekmēja izaugsme nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošanā par 1,6 %, pārtikas produktu ražošanā par 0,6 %, iekārtu un ierīču remontā un uzstādīšanā par 7,2 %.

Samazinājums bija transporta un uzglabāšanas nozarē par 7,9 %. Negatīvu izaugsmi uzrādīja visas transporta un uzglabāšanas nozares apakšnozares, izņemot avioproduktu (pieaugums par 14 %). 2024. gadā kritums bija novērojams arī informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) nozarē par 1,3 %, izglītības nozarē – par 2,6 %, operācijās ar nekustamo īpašumu – par 3,1 %.

Apjomu pieaugums 2024. gadā bija tirdzniecības nozarē – par 3,4 % un izmitināšanas un ēdināšanas nozarē – par 1,3 %. Finanšu un apdrošināšanas nozarē bija pieaugums par 3,1 %, bet kritums bija profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu nozarē – par 4,6 % un operācijas ar nekustamo īpašumu – par 3,1 %.

Būvniecības nozarē pēc strauja apjomu kāpuma 2023. gadā par 20,9 %, 2024. gadā bija vērojams ražošanas apjomu kritums par 6,9 %. Savukārt pieaugums bija lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē – par 3,7 %. Pozitīvi pieauguma tempi saglabājas arī veselības un sociālās aprūpes nozarē par 5,1 %, valsts pārvaldē un aizsardzībā par 4 %.

Covid-19 pandēmija ir izraisījusi būtiskas izmaiņas līdz šim īstenotajā fiskālā politikā. 2020. gadā ES tika aktivizēta „Stabilitātes un izaugsmes pakta (SIP) vispārējā izņēmuma klauzula”, ļaujot ES valstīm palielināt vispārējās valdības budžeta deficītu tādā apmērā, cik ir nepieciešams pandēmijas izsauktā ekonomikas kaitējuma mazināšanai. Ņemot vērā Krievijas-Ukrainas karu un visām ar to saistītajām sekām, SIP vispārējā izņēmuma klauzula bija spēkā arī 2023. gadā.

Covid-19 pandēmijas ietekmē budžeta deficīts Latvijā 2020.-2022. gados būtiski pieauga un pārsniedza 4 % no IKP. Vispārējās valdības budžeta deficīts 2023. gadā bija 0,9 mljrd. EUR jeb 2,3 % no IKP. Atbilstoši Finanšu ministrijas prognozēm 2024. gadā budžeta deficīts varētu būt 2,6 % no IKP. 2025. gadam valdība ir iesniegusi Saeimā budžetu ar deficītu 2,9 % no IKP.

Neskatoties uz budžeta deficīta pieaugumu pēdējos gados vispārējās valdības parāda līmenis Latvijā ir viens no zemākajiem ES. Valsts parāda apjoms 2021. gadā

pieauga līdz 45,9 % no IKP jeb 14,8 mljrd. EUR. Tā kā nominālā IKP pieaugums augstas inflācijas apstākļos ir straujš, tad 2022. gadā tas attiecībā pret IKP samazinājās līdz 44,4 %, bet nominālā izteiksmē pieauga līdz 16 mljrd. EUR. 2023. gadā valsts parāds bija 17,6 mljrd. EUR jeb 45 % no IKP. 2024. gadā tiek prognozēts vispārējās valdības parāds 45,8 % no IKP, bet 2025. gadā – 47 % no IKP. Sagaidāms, ka vidējā termiņā Fiskālās disciplīnas likumā noteiktais parāda nosacījums 60 % no IKP tiks ievērots.

Banku sektors ir spējis saglabāt stabilitāti, neskatoties uz Covid-19 pandēmijas un ģeopolitiskās spriedzes radīto ekonomisko satricinājumu. Banku sektors darbojas ar peļņu. Tomēr kreditēšanas attīstība joprojām vērtējama kā vāja, īpaši uzņēmējdarbības kreditēšana. Savukārt mājsaimniecību kreditēšanā saskatāmas pozitīvas iezīmes. Noguldījumu apjomi turpina pieaugt.

2024. gadā inflācijas pieauguma temps bija straujāks nekā iepriekšējā gadā. Patēriņa cenas 2024. gada decembrī, salīdzinot ar iepriekšējā gada decembri, pieauga par 3,3 %. Būtiska ietekme uz kopējo cenu pieaugumu gada laikā bija pakalpojumu cenu kāpumam par 6,3 %. Savukārt, gada vidējā inflācija 2024. gadā bija būtiski zemākā par 2023. gadā novēroto un bija 1,3 %.

Ņemot vērā nelabvēlīgo situāciju ārējos tirgos, darba tirgus aktivitāte 2024. gadā nedaudz saruka.

Nodarbinātības līmenis samazinājās par 0,2 procentpunktiem – līdz 64 %, bet bezdarba līmenis palielinājās par 0,2 procentpunktiem – līdz 6,9%. Savukārt, nodarbināto skaits samazinājās par 0,8 % jeb 6,8 tūkstoši nodarbināto. Nodarbināto skaita samazinājumu lielā mērā ietekmēja gan situācija ekonomikā, gan arī darba tirgus piedāvājuma puses faktori – iedzīvotāju skaita samazinājums darbaspējas vecumā, kā arī kopējā darbaspēka piedāvājuma kritums.

Mēneša vidējā bruto darba samaksa turpina palielināties. 2024. gadā vidējā neto darba samaksa bija 1 221 EUR jeb 72,4 % no bruto algas, un gada laikā tā pieauga par 9 %, apsteidzot patēriņa cenu kāpumu. Reālais neto algas pieaugums, ņemot vērā inflāciju, bija 7,6 %.

2025. gadā un 2026. gadā ekonomiskā aktivitāte atsāks pieaugt

Šogad un nākamgad izaugsmi veicinās globālās ekonomiskās vides uzlabošanās, kas sekmēs aktivitātes atjaunošanos Latvijas eksportā. Situāciju eirozonā, tostarp Latvijā, uzlabos arī zemākas procentu likmes, kas palīdzēs stiprināt patēriņu, nekustamā īpašuma tirgu un būvniecību.

Būtisku ietekmi uz Latvijas ekonomiku atstās arī ES fondu investīciju pieaugums, kā arī veiktās reformas konkurētspējas stiprināšanā, tostarp zemāki darbaspēku nodokļi.

Ekonomikas ministrija prognozē, ka IKP 2025. gadā pieaugs par 2,1 %, bet 2026. gadā – par 2,4 %. Tomēr pastāv arī riski, kas var samazināt ekonomisko izaugsmes tempu un tie ir saistīti ar ģeopolitisko situāciju un ASV valdības plāniem paaugstināt muitas tarifus importam.

Sagaidāms, ka 2025. gadā kopumā vidējā gada inflācija būs augstāka nekā 2024. gadā vērotā – sasniedzot aptuveni 2,5-3 %. Inflācijas pieaugumu galvenokārt veicinās jaunās nodokļu izmaiņas, kuras ietekmēs gan piedāvājuma pusi saistībā ar nodokļu un tarifu palielināšanu, gan pieprasījuma pusi, kur pieaugot

atalgojumam pēc nodokļu nomaksas, palielināsies arī iedzīvotāju pirktspēja. Būtiska ietekme uz cenu izmaiņām būs arī globālajām cenu svārstībām, ko noteiks pasaules ekonomiskā attīstība un īpaši ģeopolitiskā situācija.

Līdz ar ekonomisko aktivitāšu atgriešanos tautsaimniecībā sagaidāms, ka kopumā situācija darba tirgū 2025. gadā stabilizēsies. Darba tirgu turpinās ietekmēt arī piedāvājuma puses faktori. 2025. gadā bezdarba līmenis varētu atgriezties tuvu 2023. gada rādītājiem t.i. 6,5 %, līdz ar to saasinot darbaspēka

pieejamības problēmu. Savukārt nodarbināto skaits varētu pieaugt par 0,2%.

Pozitīvu ietekmi uz darba algām turpinās uzturēt gan algu konverģences process tuvāk ES ekonomiski attīstīto valstu algu līmenim, gan arvien pieaugošā kvalificēta darbaspēka nepietiekamība – darba tirgus sašaurināšanās, kas rada nepieciešamību uzņēmējiem aktīvāk domāt ne tikai par to, kā piesaistīt jaunus speciālistus, bet arī par to, kā noturēt esošos, tostarp pārskatot darba atalgojuma līkmes.

Tālākā Latvijas ekonomikas attīstība vidējā termiņā ir atkarīga no situācijas ārējā vidē un reformu gaitas

Lielākais Latvijas izaugsmes risks saistīts ar globālās ekonomikas attīstību, īpaši ģeopolitisko situāciju. Svarīga ir arī ES kopējās ekonomikas telpas turpmākā attīstība. Latvijas ekonomiskās priekšrocības vidējā termiņā galvenokārt balstīsies uz panākto makroekonomisko stabilitāti, kā rezultātā ir uzlabojušies Latvijas kredītreitingi, kā arī uz plānoto ES atbalsta programmu efektivitāti un uzlabojumiem uzņēmējdarbības

vidē. Ieilgstot karam Ukrainā, ekonomikas atveseļošanās tempi varētu būt lēnāki.

Latvijas ekonomikas konkurētspējas priekšrocības pamatā balstās uz tehnoloģiskiem faktoriem, ražošanas efektivitātes uzlabošanu un inovācijām, mazākā mērā – uz zemu atalgotu darbaspēku un zemām resursu cenām.

Neskatoties uz nelabvēlīgo situāciju 2024. gadā Izaugsmes stratēģijā definētie mērķi paliek spēkā – līdz 2035. gadam dubultot Latvijas ekonomiku

Izaugsmes stratēģijā ir noteikts nākamo desmit gadu laikā dubultot ekonomikas apjomu, līdz 2035. gadam panākot Latvijas IKP apjomu 83 mljrd. EUR apmērā. To plānots sasniegt, ievērojami kāpinot Latvijas uzņēmumu produktivitāti – no 60 % no ES vidējā rādītāja 2023. gadā līdz ES vidējam līmenim 2035. gadā.

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, vidējā termiņā IKP pieauga tempam jāsasniedz 4-5 % ik gadu, pie nosacījuma, ka inflācija saglabājas stabila 2 % robežās. Tāpat nepieciešams nodrošināt darbaspēka resursus vismaz 900 tūkstošus nodarbināto gadā, jāpanāk eksporta īpatsvara

pieaugums vismaz līdz 80 % no IKP, kā arī jānodrošina ikgadējs privāto investīciju apjoms vismaz 25 % apmērā no IKP. Paredzams, ka produktivitātē balstīta izaugsme nākamo 10 gadu laikā nodrošinās vidējās mēneša bruto darba algas pieaugumu vismaz līdz 3200 EUR.

Ekonomikas ministrija prognozē, ka jau nākamajos divos gados, neskatoties uz nelabvēlīgo ģeopolitisko situāciju, ekonomika pieaugs vismaz par 2-3 %, bet turpmāk **ekonomiskajām reformām “nesot auglus” izaugsmes tempi sasniegs 4-5 % gadā²,** tādējādi sasniedzot plānoto ekonomikas pieauguma līmeni.

Skaidra vīzija kā sasniegt izvirzītos mērķus

Kā sasniegt izvirzītos mērķus tika jau diskutēts Izaugsmes stratēģijā un tālāk šajā informatīvajā ziņojumā ir papildinātas rīcības ar jauniem pasākumiem. Galvenie elementi izvirzīto mērķu sasniegšanai ir Latvijas uzņēmumu produktivitātes un eksportspējas celšana, būtiskas reformas cilvēkkapitāla attīstībā, inovāciju un jaunāko tehnoloģiju ieviešana, birokrātijas mazināšana, kā arī valsts izcilība zaļās

ekonomikas, atjaunojamās enerģijas un bioekonomikas jomās, un drošības stiprināšana.

Lai īstenotu valdības ekonomisko mērķi, tiek būtiski uzlabota finansējuma pieejamība komersantiem un aktīvi piesaistītas investīcijas tautsaimniecībai. Mērķtiecīgas valsts investīcijas tautsaimniecībā, kas kopā ar ES fondu, tostarp Atveseļošanas fonda, investīcijām, sniedz būtisku atbalstu mūsu uzņēmēju produktivitātes,

² Detalizētāk prognozes izklāstītas <https://www.em.gov.lv/lv/ekonomiska-situacija>

digitalizācijas, energoefektivitātes, eksportspējas un konkurētspējas kāpināšanai, kas savukārt nodrošinās Latvijas tautsaimniecības izaugsmes un eksporta apjoma palielināšanos. Vienlaikus tas prasa atbildību investēt produktīvi, lai neradītu papildu spiedienu uz inflāciju.

Ir būtiski uzlabot apstākļus ekonomiskai izaugsmei. Ekonomikas ministrijas ieskatā ir iespējams gada laikā panākt papildus 3,7 mljrd. EUR lielus papildus ieguldījumus Latvijas tautsaimniecībā:

- **LIAA piesaistītie investīciju projekti** (+1 mljrd. EUR). Veikta LIAA reorganizācija, trīskāršots investīciju jomā iesaistīto darbinieku skaits, katram ārvalstu investīciju projektam savs menedžeris. Latvijas ekonomiskā profila un Latvijas investīciju portfeļa piedāvājuma sagatavošana;
- **Kreditēšana un privātās investīcijas** (+1,5 mljrd. EUR). Rīcības plāns kapitāla tirgus attīstībai un finanšu pieejamībai tautsaimniecībā, līdz 2029. gadam palielināt nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu atlikumu no 14 % līdz 17 % no IKP un dubultot uzkrāto ārvalstu tiešo investīciju apjomu Latvijas uzņēmumu pašu kapitālā līdz 32 mljrd. EUR – komercbanku kreditēšanas stimulēšana, publiskās un privātās partnerības iespēju izmantošana, mērogojamu investīciju projektu attīstība, attīstīt smilškastēs pieeja jaunu tirgus spēlētāju piesaistei, pensiju fondu iesaiste ALTUM attīstības investīciju finansēšanā, stimulēt pensiju fondu ieguldījumus Latvijā;
- **Ieguldījumi aizsardzības industrijā** (200 milj. EUR) – Valsts budžeta finansēts investīciju fonds arī militārā pielietojumu preču ražošanai – 2025. gadā 43 milj. EUR, Aizsardzības industrijas projektu attīstībai jauna atbalsta programma par kopējo finansējumu 150 milj. EUR, Vietējo uzņēmumu iesaiste līdz 30 % apjomā lielajos Nacionālo bruņoto spēku līgumos, dubultots aizsardzības industrijas uzņēmumu apgrozījums līdz 1,3 mljrd. EUR;
- **ES fondu investīcijas un privātais līdzfinansējums** (900 milj. EUR). 2000 jaunas un labi apmaksātas darba vietas, 200 jaunu produktu – Latvijas uzņēmēju eksportspējas veicināšana, industriālās teritorijas, digitālie risinājumi uzņēmumu konkurētspējai, pētniecība un inovatīvi produkti;
- **20 Ārējās Latvijas eksporta veicināšanas misijas**, t.sk. tirdzniecības misijas, nacionālie standu un ārvalstu amatpersonu vizītes, Palielināts eksportējošo uzņēmumu skaits ar eksportu virs 20 milj. EUR gadā – vismaz 250 uzņēmumi;
- **Birokrātijas mazināšana par 25%**, uzņēmējiem kritisko lēmumu ātra pieņemšana – ES fondu un ALTUM finansēto projektu ātrāka istenošana; valsts pārvaldes iestādes jebkuru informāciju pieprasa tikai vienu reizi, lai mazinātu komersantu patērēto laiku un izmaksas; samazināts izstrādāto normatīvu, dokumentu, to saskaņošanas apjoms valsts pārvaldes institūcijās, u.c.; Pabeigta regulējuma sakārtošana nekustamā īpašuma attīstīšanai – kvalitatīva regulējuma piemērošana, potenciāls nozares straujākai attīstībai;
- **Mākslīgā intelekta centrs** – speciālā regulatīvā vide mākslīgā intelekta pilotprojektiem un mākslīgā intelekta risinājumu plašāka izmantošana publiskajā sektorā birokrātijas mazināšanā;
- **Īres mājokļu tirgus attīstība** – papildus finansējums zemas īres maksas mājokļu būvniecības atbalsta programmai; risinājumi izmaksu ziņā pieejamu mājokļu būvniecībai publiskās privātās partnerības ietvaros;
- **Ēku atjaunošana** – atbalsts daudzdzīvokļu dzīvojamu māju energoefektivitātes uzlabošanai; Kapitāla atlaide – 50 %, ja projektā tiks izmantoti rūpnieciski ražoti koka konstrukciju siltināšanas paneļi vai projektā vienlaikus atjauno vismaz 3 mājas; 10 pilotprojektu istenošana daudzdzīvokļu dzīvojamu māju atjaunošanai ar rūpnieciski ražotiem koka karkasa paneļiem, uzņēmējdarbības energoefektivitātes veicināšana;
- **Atbalsts nozarēm ar pašu skaidri identificētiem izaicinājumiem un attīstības mērķiem**, piemēram, Latvijas farmācijas nozares attīstības stratēģija 2035. gadam – tirgus daļas palielināšana līdz 1,5 mljrd. EUR, jaunu produktu izstrāde un jaunu eksporta tirgu apguve;
- **Zaļās industrijas attīstība** – udeņražā tehnoloģiju attīstīšana un ražošana, stratēģiski vēja enerģijas projekti, konkurētspējīga elektroenerģijas cena;
- **Sistēmiski risinājumi cilvēkkapitāla jomā** - paplašināts vidējās profesionālās izglītības piedāvājums atbilstoši darba tirgus vajadzībām, ātru mehānismu jaunu, nozaru attīstībai nepieciešamu mācību programmu apstiprināšanai, uz rezultātiem balstīts finansēšanas modelis pieaugušo izglītībā, ģeneratīvā mākslīgā intelekta risinājumu ieviešana darba tirgus tendenču analizē, neprasot papildus informāciju uzņēmējiem un iegūstot pilnvērtīgāku reālā laika informāciju; ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju motivācija un iesaiste darba tirgū.

2. EKONOMIKAS POLITIKAS VIRZIENI

2.1. AIZSARDZĪBAS INDUSTRIJAS ATTĪSTĪBA

MĒRĶIS – stiprināt Latvijas aizsardzības spējas un attīstīt vietējo rūpniecību

PRIORITĀTES

MĒRĶTIECĪGA AIZSARDZĪBAS INDUSTRIJAS ATTĪSTĪBA

militārās ražošanas kapacitātes palielināšana Latvijā, investīcijas un jaunu P&A projektu īstenošana, elektronikas, ķīmijas, vides tehnoloģiju u.c. nozaru zināšanu un pieredzes izmantošana valsts drošības stiprināšanā.

RĪCĪBAS

- ◆ Mērķētas investīcijas aizsardzības industrijas attīstībai – jaunu P&A projektu īstenošana, elektronikas, ķīmijas, vides tehnoloģiju u.c. nozaru zināšanu un pieredzes izmantošana valsts drošības stiprināšanā
- ◆ Militārās ražošanas kapacitātes palielināšana Latvijā
- ◆ Administratīvo šķēršļu likvidēšana aizsardzības industrijas attīstībai
- ◆ LIAA kontaktpunkts lielo aizsardzības industrijas projektu piesaistei un īstenošanai Latvijā
- ◆ Pirmās nepieciešamības preču, pārtikas produktu, medikamentu un degvielas rezerves

“Aizsardzības industrijas un inovāciju atbalsta stratēģiju 2025.-2036. gadam” MK apstiprināja 2025. gada 18. martā. Tā nosaka ambiciozus mērķus industrijas attīstībai vidējā un ilgtermiņā. Stratēģija paredz būtisku LIAA lomu tās ieviešanā. Plānots nodrošināt vietējos partnerus militārās nozīmes pasūtījumu izpildei Latvijā un veicināt sadarbību ar vietējo industriju jaunu projektu īstenošanā. Stratēģija paredz vairākus atbalsta pasākumus aizsardzības industrijas stiprināšanai, tostarp:

- mērķtiecīgas piegāžu drošības politikas ieviešana, veicinot vietējo uzņēmumu iesaisti līdz 30 % apjomā lielajos Nacionālo bruņoto spēku līgumos;
- administratīvo šķēršļu mazināšana vai likvidēšana aizsardzības industrijas ražošanas kapacitātes attīstībai Latvijā, tostarp – drošības un aizsardzības jomas iekļaušana prioritārā kārtībā sniedzamo pakalpojumu nodrošināšanai (“zaļais koridors”);
- materiāltechnisko līdzekļu pilna dzīves cikla pārvaldības optimizācija aizsardzības nozarē;
- regulārs un atklāts dialoga formāts ar industriju operatīvai informācijas apribei par Nacionālo bruņoto

spēku vajadzībām, iepirkumiem, inovāciju programmām u.c.

Stratēģijā īpaša uzmanība pievērsta inovācijas sadaļai, kas piedāvā paplašināt esošos un veidot jaunus inovāciju, pētniecības un tehnoloģiju attīstības atbalsta mehānismus.

Paredzēts izveidot specializētas aizsardzības industrijas atbalsta programmas, kā piemēram, turpināt EM investīciju fondu (80 milj. EUR), izveidot aizsardzības inovāciju fondu (50 milj. EUR.).

2025. gada 4. martā Eiropas Komisijas ReARM plānā viens no virzieniem ir **Kohēzijas programmu pārskatīšana**. Ekonomikas ministrija ir rosinājusi šobrīd neapgūto finansējumu ES fondos novirzīt lielu mērogojamu investīciju projektu attīstībai – 150 milj. EUR.

Latvijas aizsardzības spēju stiprināšanai pieejams atbalsts jaunu divējāda lietojuma produktu izstrādei 1.2.1.1. “Atbalsts jaunu produktu attīstībai un internacionalizācijai” 3. kārtas ietvaros. Atbalsts granta

veidā līdz 1 milj. EUR rūpnieciskiem pētījumiem, eksperimentālām izstrādāšanām un tehniski ekonomiskajai priekšizpētei pieejams sīkiem (mikro), maziem, vidējiem un lieliem komersantiem. Programmas ietvaros plānots nodrošināt vismaz 29 jaunu divējāda lietojuma produktu izstrādi. Programmas kopējais finansējums ir 29 milj. EUR, notiek projektu iesniegumu atlase, plānots, ka atbalsts komersantiem būs pieejams, sākot no 2025. gada 3. ceturkšņa.

Uzsāktas mērķētas investīcijas aizsardzības industrijas attīstībai – šobrīd novirzīti vairāk kā 130 milj. EUR:

- granti P&A divējāda lietojuma produktu izstrādei – 32 milj. EUR (projektu atlase tiks uzsākta 2025. gada 25. februārī (uzsaukums 26 milj. EUR);
- kapitāla atlaide ražošanai/inovāciju aizdevumi – 98 milj. EUR (projektu pieteikumi ALTUM 2025. gada 25. aprīlī);
- inkubācija – novirzīti 2 milj. EUR (uzsaukums 2025. gada 20. martā) un pieejami 22 LIAA pārstāvniecībās.

Lielais investīciju fonds (valsts budžets) – pieejams arī militārā pielietojumu preču ražošanai – 2025. gadā pieejamais finansējums 43 milj. EUR (projektu atlasī plānots veikt 2025. gada 2. ceturksnī).

Mērogojamu aizsardzības industrijas projektu attīstībai 2025. gadā tiks izstrādāta atbalsta programma par kopējo finansējumu 150 milj. EUR, sniedzot iespēju komersantiem saņemt aizdevumus ar kapitāla atlaidi projektiem, kas pārsniedz 10 milj. EUR un sasniedz 100 milj. EUR robežu. Atbalsta programmai paredzēts sākotnēji pārfinansēt ES fondu attiecināmas aktivitātes no SAFE

instrumenta plāna ietvaros esošās aktivitātēs. Plānots, ka atbalsta programma būs pieejama ar 2026. gadu.

Drošības stiprināšanai 2025. gadā sadarbībā ar SIA “Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor” plānots veikt pirmās nepieciešamības preču rezervju izveidošanu un valsts naftas drošības rezervju veidošanu. Savukārt sadarbībā ar citām ministrijām plānots uzsākt ieviest jauno Valsts materiālo rezervju modeli, kas paredz, ka Valsts materiālās rezervju pārvaldību no 2029. gada pārņem SIA “Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor”.

Ieviests jauns, efektīvāks valsts naftas produktu drošības rezervju iegādes modelis un uzsākta pirmās nepieciešamības preču rezervju izveide. Pakāpeniski līdz 2029. gadam naftas produktu drošības rezerves 100 % apmērā tiks iegādātas valsts īpašumā, kas ļaus tuvāko desmit gadu laikā ietaupīt 877 milj. EUR. 2024. gadā izstrādāts tiesiskais regulējums, nosakot kārtību, kādā **iedzīvotāji nodrošināmi ar pirmās nepieciešamības precēm valsts apdraudējuma gadījumā**, valsts pārvaldes uzdevums iedzīvotāju nodrošināšanā ar pirmās nepieciešamības precēm ir deleģēts SIA “Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor”, kā arī uzsāktas īstenot organizatoriska rakstura darbības iedzīvotāju nodrošināšanai ar pirmās nepieciešamības precēm (tostarp, izsludināta daļa iepirkumu par pirmās nepieciešamības preču iegādi).

Lai aviācijas nozarei dotu iespēju optimizēt izmaksas, kas saistītas ar valsts naftas produktu drošības rezervju veidošanu un uzturēšanu, reizē nepalielinot finansiālo slogu tiem komersantiem un gala patērētājiem, kuri patērē benzīnu vai dīzeļdegvielu, izstrādājām tiesisko regulējumu, kas paredz atbrīvot no pakalpojuma maksas samaksas pienākuma par patērēto aviācijas degvielu, reizē paredzot, ka aviācijas nozare pati uztur drošības rezerves.

2.2. ZAĻĀS INDUSTRIJAS ATTĪSTĪBA

MĒRĶIS – Zaļās industrijas attīstība, lai veicinātu vides un klimata mērķu sasniegšanu, vairojot ekonomisko un sociālo labklājību

PRIORITĀTES

ŪDEŅRAŽA TEHNOĻIJU ATTĪSTĪŠANA UN RAŽOŠANA

Klimatneitrālo tehnoloģiju izmantošana – «zaļais ūdeņradis» un no tā iegūtu ķīmisko savienojumu ražošana. Jaunas eksporta nišas – amonjaks, sintētiskās transporta degvielas, mākslīgais metāns u.c. ķīmiskas vielas

STRATĒGISKI VĒJA ENERĢIJAS PROJEKTI

Latvijas vēja parku attīstība valsts meža zemēs un Latvijas un Igaunijas kopīgais atkrastes vēja projekts ELWIND – jauna vērtību ķēde, kura balstās uz pieejamu, ekonomiski izdevīgu un zaļu enerģiju

KONKURĒTSPĒJĪGA ELEKTROENERĢIJAS CENA

Latvija virzās uz stabilas elektroenerģijas eksportētāja valsts statusu, nodrošinot Latvijas ražotājiem un eksportētājiem zemāko elektrības cenu reģionā, proaktīva jaudu pieejamība atbilstoši tautsaimniecības vajadzībām

Ekonomikas ministrija ir izstrādājusi informatīvo ziņojumu Latvijas ilgtspējīgas enerģijas tehnoloģiju attīstības ietvaros līdz 2035. gadam, kas šobrīd ir saskaņošanas stadijā un kas paredz konkrētus risinājumus elektroenerģijas patēriņa pieaugumam, rūpniecības zaļināšanai un konkurētspējas stiprināšanai ilgtermiņā, kur būtiska loma ir ilgtspējīgas enerģijas tehnoloģiju lokālās komponentes apjoma palielināšanai. Informatīvais ziņojums sastāv no trīs virzieniem, kuru galvenie mērķi ir:

- Nodrošināt ietvaru un atbalsta mehānismus ilgtspējīgas enerģijas tehnoloģiju attīstībai un ražošanai Latvijā, lai veicinātu inovācijas, eksportu un investīcijas šajā nozarē;
- Stiprināt esošo industriju, veicinot tās dekarbonizāciju un ilgtspējīgu enerģijas patēriņu, īpaši rūpniecībā, veicinot Nacionālā enerģētikas un klimata plāna mērķu ieviešanu, vienlaikus stiprinot industrijas konkurētspēju;
- Veidot politikas instrumentus, kas sekmē neto nulles emisiju tehnoloģiju attīstību, tai skaitā CO₂ uztveršanu, zaļā ūdeņraža ekosistēmu un atjaunīgās enerģijas tehnoloģijas, lai ražotu eksportspējīgus produktus.

Katrā no minētajiem trīs rīcības virzieniem, Ekonomikas ministrija paredz gan tālākus pasākumus, gan arī sadarbības platformas ar uzņēmējiem un iesaistītajām pusēm, vienlaikus izmantojot jau esošās iestādes, kā Lielo un stratēģiski nozīmīgu investīciju projektu koordinācijas padome un ‘zaļais koridors’.

Mūsu mērķis ir veidot Latviju kā ilgtspējīgu enerģijas tehnoloģiju centru Baltijas reģionā – iespēja piesaistīt stratēģiskas investīcijas un stiprināt valsts konkurētspēju.

Latvijas rūpniecības modernizācija, investīciju piesaiste un ilgtspējīga attīstība veicinās valsts drošību gan netieši, ņemot vērā investīciju aizsardzību, gan arī tiešā veidā, izmantojot šīs tehnoloģijas arī aizsardzības jomā.

Lai ziņojumā minētie mērķi īstenotos, būtiski ir turpināt administratīvā procesa vienkāršošanu, un veidot efektīvus un ekonomiski pamatotus stimulējošus mehānismus uzņēmējdarbībai un inovācijām zaļo tehnoloģiju sektorā.

Klimatneitrālās tehnoloģijas – potenciāls jaunu, strauji augošu nozaru attīstībai

RĪCĪBAS

- ◆ **Birokrātisko šķēršļu novēršana un regulatīvo procesu vienkāršošana atjaunojamās enerģijas projektu attīstībai** ar mērķi samazināt elektroenerģijas cenu Latvijas iedzīvotājiem un uzņēmumiem vismaz par 30% līdz 2028. gadam, tai skaitā iedzīvināt visās procedūrās principu, ka atjaunojamo energoresursu staciju plānošana, būvniecība, ekspluatācija, to pieslēgšana tīklam, saistītā tīkla infrastruktūra un uzglabāšanas resursi būtu jāuzskata par darbībām, kas ir sevišķi svarīgas sabiedrības interesēs
- ◆ **Sniegt atbalstu Latvijā reģistrētiem uzņēmumiem**, t.sk. jaunuzņēmumiem, inovatīvu neto nulles emisiju tehnoloģiju attīstībai visā tehnoloģijas attīstības ciklā – no rūpnieciskiem pētījumiem līdz eksperimentālām izstrādāšanām un, kur iespējams, demonstrācijas projektiem. Atbalsts tiek nodrošināts gan grantu, gan finanšu instrumentu veidā, motivējot uzņēmumus, tostarp, jaunuzņēmumus sadarboties savā starpā un pētniecības organizācijām, lai izstrādātu jaunas tehnoloģijas un inovatīvus produktus, cita starpā, izmantojot inovāciju inkubatorus un akseleratorus
- ◆ **Izveidot normatīvo ietvaru**, kas sniedz iespēju uzņēmumiem, kas attīsta neto nulles emisiju tehnoloģijas, ierosināt speciālās regulatīvās vides izveidi, nodrošinot uzņēmumiem iespēju testēt inovatīvus risinājumus ar uzraudzības iestāžu atļauju, bet ar mazāk stingriem noteikumiem. Šāda pieeja palīdz pārbaudīt jaunas tehnoloģiju idejas reālās situācijās, sekmēt šo ideju straujāku komercializāciju, nenonākot konfliktā ar esošo regulējumu, un dod iespēju veikt uzlabojumus, pirms risinājums tiek pilnībā ieviests
- ◆ **Izstrādāt optimālo risinājumu oglekļa dioksīda uztveršanai, izmantošanai, pārvadāšanai un noglabāšanai** gan cementa ražošanas vajadzībām, gan citu potenciālo Latvijas ražotāju vajadzībām, gan arī izvērtējot oglekļa dioksīda noglabāšanas pakalpojuma eksportu
- ◆ **Sniegt atbalstu uzņēmumiem**, kas ietver pasākumus, kas ļauj uzņēmējiem apmaksāt darbinieku augstāko izglītību, atbalsta pieejamībai uzņēmējiem pārkvalificēšanās iespējām, zināšanu kapacitātes celšanai, kā arī darba tirgus sistēmas izveidei (cilvēkkapitāla pieejamības paaugstināšanai). Attīstīt īsās **profesionālās izglītības programmas un apmācību iniciatīvas**, kas sagatavo darbaspēku “zaļo” tehnoloģiju ieviešanai
- ◆ Iekļaut **ilgtspējas kritērijus** publiskajos iepirkumos, kas nosaka, ka piegādātājiem un pakalpojumu sniedzējiem jāizmanto neto nulles emisiju tehnoloģijas vai jāspēj nodrošināt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu savā darbībā un veicina lokālās komponentes plašāku izmantošanu
- ◆ **Meklēt citus instrumentus, ārpus budžeta, klimata pārejas finansēšanai** – iekšzemes aizņēmuma vērtspapīri, jauktā finansēšana (blended finance), Publiskā un privātā partnerība

Eiropas Savienība 2024. gadā ir pieņēmusi divas būtiskas regulas, kas vērstas uz ilgtspējīgas un drošas nākotnes veidošanu: Regula (ES) 2024/1252, kas nodrošina kritiski svarīgu izejvielu piegādes drošību un ilgtspējību, un Regula (ES) 2024/1735, kas stiprina klimatneitrālo tehnoloģiju ražošanas ekosistēmu Eiropā.

Regulas (ES) 2024/1735 mērķis ir uzlabot ES iekšējā tirgus darbību, izveidojot pasākumu kopumu, lai nodrošinātu piekļuvi drošai un ilgtspējīgai klimatneitrālo tehnoloģiju piegādei. Tā ietver ražošanas kapacitātes palielināšanu un piegādes ķēžu stiprināšanu, lai veicinātu ES klimata mērķu sasniegšanu un konkurētspēju.

Galvenie mērķi:

- Ražošanas kapacitātes palielināšana: Veicināt klimatneitrālo tehnoloģiju ražošanu ES, lai samazinātu atkarību no importētām tehnoloģijām un nodrošinātu piegādes drošību;

- Inovācijas un pētniecība: Atbalstīt jaunu tehnoloģiju izstrādi un ieviešanu, lai paātrinātu pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku;
- Prasmju attīstība: Veicināt darbaspēka prasmju attīstību klimatneitrālo tehnoloģiju jomā, lai nodrošinātu kvalificētu darbaspēku un radītu jaunas darba vietas.

Atbilstoši Regulai (ES) 2024/1735 Latvijā tiks izveidots vienotais kontaktpunkts (VKP), atbilstoši Regulā (ES) 2024/1735 noteiktajam.

Regulas 2024/1735 izpratnē VKP ir atbildīgs par atļauju piešķiršanas procesa atvieglošanu un koordinēšanu neto nulles emisiju tehnoloģiju izgatavošanas projektiem, tostarp stratēģiskiem neto nulles emisiju projektiem (piemēram, informācijas sniegšana par administratīvo procesu, kas ir minētajiem projektiem, informācijas piekļuves nodrošināšanu tiešsaistē, kā arī to, lai minētā informācija būtu pieejama centralizētā un vienglī

pieklūstamā veidā saskaņā ar Regulas 2024/1735
7. pantu). VKP konkrētā projekta virzītājam ir vienīgais
kontaktpunkts atļauju piešķiršanas procesā un koordinē

un atvieglo visu attiecīgo dokumentu un informācijas
iesniegšanu.

Stratēģiskie vēja enerģijas projekti – zaļā ūdeņraža tehnoloģiju ražošanas attīstība

RĪCĪBAS

- ◆ **Turpināt ELWIND projekta atkrastes vēja parka teritorijas izpēti**, lai iegūtu informāciju par šī laukuma piemērotību atkrastes vēja parka izveidošanai. Izpēšu rezultāti parādīs atkrastes vēja parka teritorijas potenciālo jaudu, ņemot vērā izpētes teritorijas dziļumu, faktiskos gultnes apstākļus, ģeoloģijas un meteoroloģijas datus un ietekmes uz vidi novērtējumu
- ◆ **Paātrināt Latvijas vēja parku attīstību**, identificējot un mazinot administratīvos šķēršļus, lai vienlaikus paātrinātu arī citu sauszemes vēja parku attīstību
- ◆ **Izstrādāt izsoles nolikumu par tiesībām izmantot licences laukumu jūrā atkrastes vēja parka ierīkošanai** un ekonomikas ministram iesniegt to izskatīšanai Ministru kabinetā
- ◆ **Izveidot īpašo uzdevumu grupu ūdeņraža ekosistēmas attīstībai** Ekonomikas ministrijas vadībā, ietverot valsts institūciju un nozaru pārstāvjus
- ◆ **Izvērtēt iespēju speciālās regulatīvās vides noteikšanai ūdeņraža tehnoloģiju testēšanai un attīstībai**. Speciālā regulatīvā vide ir konkrēts tiesiskais ietvars, kas ierobežotā laikā un telpā nodrošina atšķirīgus nosacījumus no spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem
- ◆ **Veicināt ūdeņraža ieleju un klimatneitrālo tehnoloģiju ieleju attīstību**, jo īpaši brīvostu teritorijās, lai nodrošinātu dažādu uz eksportu orientētu industriju sinerģiju
- ◆ **Novērtēt zaļā ūdeņraža iespējas esošās rūpniecības dekarbonizācijā un veicināt pilotprojektu izveidi**, lai veicinātu ūdeņraža patēriņa mērķa sasniegšanu rūpniecības sektorā
- ◆ **Izvērtēt iespējas un veicināt dalību Eiropas Ūdeņraža bankas izsolēs**, lai piesaistītu ES subsīdijas vietējām ūdeņraža ražošanas iniciatīvām

AS "Latvenergo", nodibinot SIA "Latvijas vēja parki", veic Latvijai stratēģiski nozīmīgu vēja parku projektu īstenošanu valsts mežu zemēs ar kopējo jaudu vismaz 800 MW.

SIA "Latvijas vēja parki" 2023. gada jūlijā uzsāka letekmes uz vidi novērtējuma procedūras 8 dažādās teritorijās, kas ir izvietotas visos Latvijas kultūrvēsturiskajos novados.

Latvijas un Igaunijas atkrastes vēja enerģijas kopprojekta ELWIND ar kopējo uzstādīto jaudu 750-1000 MW attīstīšana ļauj Latvijai proaktīvi piesaistīt investīcijas un veicināt inovāciju attīstību Viedās specializācijas stratēģijas trīs jomās: viedā enerģētika, informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas (RIS3 jomas). Latvijai ir ļoti laba lokācija, kā arī piemērotas ostas, kuras, attīstot un pielāgojot savu infrastruktūru, varētu sniegt savus pakalpojumus Igaunijas, Zviedrijas, Lietuvas un Latvijas atkrastes vēja parkiem gan to būvniecības, gan to ekspluatācijas laikā.

Pašlaik tiek īstenota ELWIND projekta izpēte, lai iegūtu informāciju par šī laukuma piemērotību atkrastes vēja parka izveidošanai. Izpēšu rezultāti parādīs atkrastes vēja parka teritorijas potenciālo jaudu, ņemot vērā izpētes

teritorijas dziļumu, faktiskos gultnes apstākļus, ģeoloģijas un meteoroloģijas datus un ietekmes uz vidi novērtējumu (IVN).

Pēc IVN procedūras pabeigšanas un tehnisko pētījumu rezultātu saņemšanas par atkrastes vēja parka faktiskajiem grunts, vēja, straumju un citiem apstākļiem, kā arī pēc inženierpētījumu pabeigšanas par nepieciešamo atkrastes vēja parka elektroenerģijas pieslēguma un starpsavienojuma infrastruktūras izbūvi, 2029. gadā tiks organizēta izsole ar tiesībām izmantot licences laukumu jūrā ELWIND vēja parka ierīkošanai Izsolē uzvarējušais attīstītājs varēs noslēgt līgumu par vēja parka teritorijas izmantošanu un elektroenerģijas ražošanu un sākt atkrastes vēja parka būvniecību. Atbilstoši Nacionālajam enerģētikas un klimata plānam un projekta gaitai, ELWIND atkrastes vēja parku plānots nodot ekspluatācijā līdz 2035. gadam. Tas atkarīgs no vairākiem faktoriem, kā piemēram, no piegādes ķēdēm, t. i., esošajiem resursiem un to pieejamības, kas nepieciešami atkrastes vēja parka izveidei.

Lai palielinātu ELWIND projekta ekonomiskos ieguvumus, nepieciešams:

- palielināt lokālās komponentes apjomu, attīstot vismaz vienu atkrastes vēja enerģijas parkus apkalpojošo ostu Latvijā vai piesaistot atkrastes vēja parku komponentu ražotājus;
- attīstīt ūdeņraža un no tā atvasināto produktu ražošanu Latvijā;
- padarīt tiesības izmantot licences laukumu jūrā ELWIND vēja parka ierīkošanai pievilcīgākas, atbalstot pieslēguma izbūvi un izvērtējot atbilstošākā valsts atbalsta instrumenta ieviešanu.

Ņemot vērā Eiropas un globālos centienus, Latvijai ir iespēja integrēt ūdeņraža tehnoloģijas savā enerģētikas un rūpniecības stratēģijā, veicinot inovācijas, piesaistot

investīcijas un stiprinot starptautisko sadarbību. Eiropas Ūdeņraža bankas mehānismi, kā arī IRENA un IEA sniegtās rekomendācijas var palīdzēt veidot efektīvu politiku, kas nodrošinās Latvijai konkurētspējīgu pozīciju ūdeņraža nozarē un veicinās ilgtspējīgu ekonomikas attīstību

Latvijas ūdeņraža nozare vēl ir tikai sākumstadijā, bez komerciālas ražošanas un ar ierobežotu iekšzemes pieprasījumu, izņemot maza mēroga trolejbusu projektu Rīgā. Tomēr, ņemot vērā potenciālo pieprasījumu rūpniecībā, transportā un koģenerācijas stacijās, ir plāni sākt ražošanu vairākās vietās.

Latvija virzās uz stabilas elektroenerģijas eksportētāja valsts statusu, nodrošinot Latvijas ražotājiem un eksportētājiem zemāko elektrības cenu reģionā, proaktīva jaudu pieejamība atbilstoši tautsaimniecības vajadzībām

RĪCĪBAS

- ◆ Sistēmiski risinājumi **elektroenerģijas jaudu pieejamības nodrošināšanai uzņēmumiem**, īstenojot paplašināšanās vai jaunu investīciju projektus.
- ◆ **Turpināt regulāru sadarbības formātu** ar lielākajām uzņēmēju organizācijām, lai izstrādātu nepieciešamās nākotnes atbalsta programmas rūpniecības zaļināšanai, Nacionālā enerģijas un klimata plāna mērķu sasniegšanā rūpniecības sektorā, kā arī administratīvo šķēršļu identificēšanai
- ◆ Primāri izmantojot Eiropas savienības finansējumu, **pilnveidot atbalstu (grantu un finanšu instrumentu)**, kas atbalsta neto nulles emisiju tehnoloģiju ieviešanu un uzņēmumu ražošanas procesu modernizāciju, nodrošinot prioritāru atbalstu projektiem atjaunīgās enerģijas, energoefektivitātes, ūdeņraža tehnoloģiju un elektrifikācijas jomās
- ◆ Veicināt **atlikumsiltuma izmantošanu**
- ◆ Atbalstīt iniciatīvas, **kas vērstas uz neto nulles emisiju tehnoloģiju ekselences centru izveidi**, lai atbalstītu uzņēmumus to pārejā uz zaļo tehnoloģiju plašāku izmantošanu

ES līmenī ir pieņemts Tīras rūpniecības kurss³. Saskaņoties ar augstām enerģijas izmaksām un savu globālo konkurenci, Eiropas rūpniecības nozarēm ir vajadzīgs tūlītējs atbalsts. Tīrās Rūpniecības kurss nosaka konkrētas darbības, lai dekarbonizāciju pārvērstu par spēcīgu Eiropas rūpniecības izaugsmes virzītājspēku. Tāpēc cita starpā ir jāsamazina enerģijas cenas, jārada kvalitatīvas darbvietas un jāpiedāvā optimāli apstākļi

uzņēmējdarbībai. Cenas ziņā pieejama enerģija, kas ir konkurētspējas pamats. Lai samazinātu enerģijas rēķinus rūpniecībai, uzņēmumiem un māsaimniecībām, vienlaikus veicinot pāreju uz mazoglekļa ekonomiku, Komisija pieņēma Pieejamas enerģijas rīcības plānu. Latvijas gadījumā primārais uzdevums ir noņemt administratīvos šķēršļus, kas šobrīd kavē atjaunīgo energoresursu projektu attīstību.

³ https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_lv

2.3. REĢIONĀLĀ SPECIALIZĀCIJA UN RĪGAS POTENCIĀLA ATTĪSTĪBA

MĒRĶIS – Valsts konkurētspēja, kuras pamatā ir reģionu stiprās puses un priekšrocības – labi apmaksātas darba vietas, globāli konkurētspējīgi uzņēmumi un reģionālo centru savienojamība – un Rīgas kā ekonomiskā dzinēja attīstība

PRIORITĀTES

RĪGA KĀ EKONOMISKAIS DZINĒJS	Rīgas potenciāla attīstīšana, modernizēta transporta sistēma un mājokļu politika, kā arī attīstītas Rīgas cilvēkkapitālu un inovāciju ekosistēmas, tai skaitā, uzlabota jaunuzņēmumu, lielo uzņēmumu un augstskolu sadarbība
REĢIONĀLĀ SPECIALIZĀCIJA	Stratēģisko nozaru noteikšana reģionu ilgtspējīgai izaugsmei, industriālo ekosistēmu veidošana
INDUSTRIĀLIE PARKI LATVIJAS REĢIONOS	Industriālo teritoriju attīstība, industriālo pieslēgumu ierīkošana, jaudas palielināšana, pievedceļu atjaunošana, ierīkošana, kā arī komercdarbības mērķiem paredzēto ēku un to saistītās infrastruktūras attīstīšana
OSTU REFORMA	Latvijas ostu darbības pārorientēšana ekonomikas izaugsmes, eksportspējas un investīciju sekmēšanai

RĪCĪBAS

- ◆ **Rīgas potenciāla attīstība**, uzlabojot pārvaldības modeli, modernizējot transporta sistēmu un mājokļu politiku, kā arī attīstot Rīgas cilvēkkapitālu un inovāciju ekosistēmas tai skaitā, jaunuzņēmumu, lielo uzņēmumu un augstskolu sadarbību
- ◆ **Industriālie parki Latvijas reģionos** – atbalsta instruments ir grants industriālo teritoriju attīstībai, industriālo pieslēgumu ierīkošanai un to saistītās jaudas palielināšanai (tai skaitā, siltumapgāde, ūdens un kanalizācija, elektrība, gāze), pievedceļu atjaunošanai vai ierīkošanai pie industriālajām teritorijām, kā arī komercdarbības mērķiem paredzēto ēku un to saistītās infrastruktūras attīstīšana
- ◆ **Atbalsts MVU biznesa inkubācijai reģionos**, kas ietver grantus pakalpojumiem uzņēmējdarbības attīstībai, telpu un darba vietas nomai, prototipēšanas un tehnoloģiju izstrādei, ražošanas aprīkojuma un iekārtu iegādei, kā arī izejmateriālu un izejvielu iegādei, kā arī minimālās mēneša darba algas un valsts sociālās apdrošināšanas obligātām iemaksām vienam darbiniekam vienu reizi 12 mēnešu periodam tikai inovatīvam komersantam.
- ◆ **Reģionālās attīstības fonds**, kas dod iespēju pašvaldībām izmantot papildu finansiālās iespējas harmoniskai un ilgtspējīgai attīstībai. Šis finanšu mehānisms apvieno subsīdijas ar izdevīgākiem kredīta nosacījumiem, privāto sektoru, ārvalstu investīcijām, attīstības shēmām un inovatīviem finanšu instrumentiem. Pastāvīgi jāpalielina

pašvaldību stimuli ekonomiskās vides uzlabošanai un jāveicina pašvaldību sadarbība šajā jomā. Reģioniem ir jāklūst par līderiem skaidrī noteiktās ekonomikas specializācijas jomā

- ◆ **Vienota pakalpojumu pieejamības groza plānošana** – atkarībā no apdzīvotības blīvuma nedefinēts visa spektra publisko pakalpojumu pieejamības standarts visā teritorijā, lai motivētu jaunās ģimenes izvēlēties savu dzīves vietu ārpus pilsētām, veicinot reģionu attīstību
- ◆ **Pilnveidots pašvaldību ekonomisko un sociālo rādītāju kopums**, kas nodrošina aktuālu un uzskatāmu informāciju par pašvaldību darbību dažādās jomās, atbalstot datus balstītu lēmumu pieņemšanu, attīstības plānošanu un resursu plānošanu, tostarp ES fondu līdzekļu un valsts investīciju sadales procesā
- ◆ **Vienota pasažieru autotransporta un dzelzceļa pārvadājumu maršrutu koordinēšanas sistēma**, ieviestas kombinēto maršrutu un kombinēto biļešu sistēmas, risinājumi dzelzceļa transporta cenu samazināšanai. Transporta koplietošanas ekonomika attālos reģionos, izveidojot norēķinu sistēmu un iesaistot kopienas un privātpersonas transporta pakalpojumu sniegšanā
- ◆ **Atbalsta instrumenti jauniešu uzņēmējdarbības uzsākšanai** kā turpinājumu jauniešu izvēlētajam augstākās izglītības virzienam, veicinot vietējos resursos balstītu un apdzīvotību turpinošu vietējo teritoriju attīstību

Kā atzīmēts domnīcas LaSER pētījumā⁴, **Rīgai ir visi priekšnosacījumi, lai tā varētu plaukt kā ekonomiskais dzinējs**. Tomēr pašlaik visas dzinēja sastāvdaļas ir savstarpēji nesaistītas. Ģeogrāfiskā izkliede, kad jaunuzņēmumi, lieli uzņēmumi un augstskolas katrs atrodas citā lokācijā un nepietiekami savstarpēji sadarbojas, traucē realizēt Rīgas potenciālu. Rīgas attīstībai ir nepieciešams nodrošināt, lai dzinējs tiktu salikts kopā un tam būtu pieejams pietiekami daudz talantu un inovāciju, lai tas varētu nodrošināt ekonomisko uzrāvienu. Pašreizējais pārvaldības modelis trijās desmitgadēs tikpat kā nav mainījies, kamēr Rīga – jo īpaši Pierīga – ir mainījušās pamatīgi. Nepieciešams modernizēt transporta sistēmu un mājokļu politiku, kā arī attīstīt Rīgas cilvēkkapitālu un inovāciju ekosistēmas.

Ir pieejams atbalsts biznesa inkubācijai un pirmsinkubācijai, kura mērķis nodrošināt izaugsmi investīciju piesaistē un eksporta apjoma pieaugumā reģionos. “Atbalsts MVU inovatīvas uzņēmējdarbības attīstībai” tiek nodrošināts 22 LIAA pārstāvniecībās, t.sk., 20 reģionālajās, kā arī radošo industriju un tehnoloģiju pārstāvniecībā. Šajā atbalsta programmā tiek atbalstītas inovatīvas un eksportspējīgas uzņēmējdarbības idejas. Atbalsts ir pieejams gan nefinanšu, gan granta veidā, piemēram, dažādiem uzņēmējdarbības pakalpojumiem (telpu un darba vietas noma, grāmatvedība, mārketing), aprīkojuma un iekārtu iegādei un citām aktivitātēm. Viena granta apjoms ir līdz 20 000 EUR. Programmas kopējais finansējums ir 41,9 milj. EUR. Kopumā plānots atbalstīt 488 komersantus. Līdz 2025. gada 28. februārim atbalstīti 210 komersanti par kopējo finansējumu 2,6 milj. EUR apmērā.

MĒRĶIS – veicināt Latvijas ostu darbības pārorientēšanu ekonomikas izaugsmes, eksportspējas un investīciju sekmēšanai

RĪCĪBAS

- ◆ **Latvijas ostu pārvaldības reformas modeļa sagatavošana**
- ◆ **Lielo ostu attīstības veicināšana no tautsaimniecības, ekonomikas un investīciju attīstības viedokļa**

Saskaņā ar 2024. gada janvārī Saeimā pieņemtajiem grozījumiem Ostu likumā, MK tika noteikts uzdevums līdz 2024. gada 30. jūnijam iesniegt Saeimai ziņojumu par ostu pārvaldības reformas īstenošanu, tostarp, ja ostu pārvaldes reformas gaitu nepieciešams pilnveidot vai

pārskatīt, sagatavot un iesniegt nepieciešamos Ostu likuma grozījumus. Ziņojumu Satiksmes ministrija pirms virzišanas izskatīšanai MK un Saeimā, paredz iekļaut

⁴ <https://domnicalaser.lv/rigas-metropole-2040-parvaldibas-iespejas/>

diskusijām Latvijas Ostu, tranzīta un loģistikas padomē (LOTLP)

2024. gadā tika sagatavots “Informatīvais ziņojums par Ostu pārvaldības reformas gaitu un tās pilnveidošanas iespējām”. 2025. gadā tiek turpinātas diskusijas, iesaistot nozaru ministrijas un sociālos partnerus un uzņēmējus pārstāvošās organizācijas.

EM ir sagatavojusi Latvijas lielo ostu attīstības ceļa kartes 2025.–2027.gadam projektu tālākām diskusijām. Ceļa kartes mērķis ir definēt stratēģiskos rīcības virzienus un atbalsta pasākumus, kas veicina Latvijas lielo ostu konkurētspēju un ilgtspējīgu attīstību, ietverot eksporta veicināšanas, investīciju piesaistes, industrializācijas, digitalizācijas, zaļās pārejas, militārās mobilitātes pasākumus un ostu sadarbības un pārvaldības iniciatīvas, kā arī nodrošinot nepieciešamo resursu identificēšanu.

Ceļa karte izvirza sešus rīcības virzienus: (1) Jauni tirgi un eksporta veicināšana; (2) Investīciju piesaiste; (3) Ostu infrastruktūras attīstība; (4) Ostu darbības optimizācija un savstarpējā sadarbība, kā arī ostu pārvaldības modeļa pilnveide; (5) “Zaļā pārkārtošanās”, digitalizācija un inovācijas; (6) Militārā mobilitāte un aizsardzības industrijas loģistikas ķēde.

Ceļa kartē kopumā identificēts 31 pasākums, kas ietver vairāk kā 80 dažādas rīcības. Vienlaikus Ceļa karte apkopo Latvijas lielo ostu pārvalžu, ostu industriālo uzņēmumu un stividoru šī brīža un plānošanā esošos attīstības projektus. Kopumā ostu pārvalžu, ostu industriālo uzņēmumu un stividoru projektu portfeli ir 48 projekti. Pārsvārā projekti ir saistīti ar infrastruktūras modernizāciju (41 projekts), bet daļa – ar digitalizāciju, zaļajām tehnoloģijām, inovācijām un ražošanu (7 projekti). Līdz 2027. gadam plānots īstenot 13 projektus, bet lielākā daļa (35 projekti) tiks realizēti ilgākā periodā pēc 2027. gada.

Ceļa kartē iekļauti arī atsevišķi sasniedzamie mērķi (1) Kravu apgrozījums Latvijas ostās (2027. gada mērķis – 47 milj.t., bāzes vērtība 2024. gadā – 36 milj.t.); (2) Iebraukuši un izbraukuši pasažieri ostās, ieskaitot ar kruīza kuģiem iebraukušos (2027. gada mērķis – 1 milj., bāzes vērtība 2024. gadā – 0,4 milj.); (3) Apgrozījuma (milj. EUR) pieaugums rūpnieciskajos ražošanas uzņēmumos Latvijas ostās (2027. gada mērķis – +10%, bāzes vērtība 2022. gadā – +26% (1174,3 milj. EUR)). Ceļa karte jāizskata LOTLP lēmuma pieņemšanai par turpmāko rīcību.

2.4. KONKURĒTSPĒJĪGA UZŅEMĒJDARBĪBA UN PRODUKTIVITĀTE

PRIORITĀTES

BIROKRĀTIJAS MAZINĀŠANA UN UZŅEMĒJIEM KRITISKO LĒMUMU ĀTRA PIEŅEMŠANA	Birokrātijas samazināšana par 25% – atrisināt problēmas, kas liedz uzņēmējiem un iedzīvotājiem sasniegt rezultātus saprātīgos termiņos un ar saprātīgiem resursiem, digitāli transformēti publiskās pārvaldes procesi
KAPITĀLA TIRGUS ATTĪSTĪBA UN KREDITĒŠANA	Finansējuma pieejamība uzņēmumu attīstībai – kredītēšanas stimulēšana, publiskās un privātās partnerības iespēju izmantošana, mērogojamu investīciju projektu attīstība, smilškastes pieeja jaunu tirgus spēlētāju piesaistei
ATBALSTS UZŅEMĒJIEM PRODUKTIVITĀTES UN EKSPORTSPĒJAS KĀPINĀŠANAI	Novirzot resursus uzņēmumu attīstībai un modernizācijai, jaunu biznesa ideju īstenošanai, sniedzot atbalstu uzņēmumu konkurētspējai
MĀKSLĪGAIS INTELEKTS	Speciālā regulatīvā vide mākslīgā intelekta pilotprojektiem un mākslīgā intelekta risinājumu plašāka izmantošana publiskajā sektorā birokrātijas mazināšanā
BRĪVA UN GODĪGA KONKURENCE, DZĪVES DĀRDZĪBAS MAZINĀŠANA	Līdzvērtīgi tirgus apstākļi visiem tirgus dalībniekiem, stiprināta konkurence banku sektorā, novērsta ārvalstu subsīdiu negatīvā ietekme, pārtikas preču pieejamība par pieņemamām cenām atbilstoši sabiedrības pirktspējas līmenim

2.4.1. BIROKRĀTIJAS MAZINĀŠANA UN DIALOGS AR UZŅEMĒJIEM

MĒRĶIS – ātri publiskie procesi – digitāla publiskā pārvalde, uzņēmējiem kritisko lēmumu ātra pieņemšana

RĪCĪBAS

- ◆ **ES fondu projektu un ALTUM finansēto projektu ātrāka īstenošana** – vienkāršots un standartizēts ES fondu MK noteikumu saturs, standartizētas pieteikumu veidlapas, samazināts pieprasītās informācijas apjoms, izmantojot valsts iestāžu rīcībā esošus datus un informāciju, vienkāršota grūtībās nonākuša uzņēmuma statusa noteikšana, atskaišu biežuma samazināšana.

- ◆ **Definēts un ieviests uzticamā uzņēmuma / institūcijas statuss**, kuram ir īpaši atvieglināts projektu izpildes režīms (analogi VID "A" reitinga nodokļu maksātāja statusam).
- ◆ **Īstenot principu: valsts pārvaldes iestādes jebkuru informāciju pieprasa tikai vienu reizi**, pēc tam to izplatot savā starpā. Apvienoti iestāžu informācijas pieprasījuma formāti uzņēmumiem, lai mazinātu komersantu patērēto laiku un izmaksas.
- ◆ **Samazināt izstrādāto normatīvu, dokumentu un to saskaņošanas apjomus valsts pārvaldes institūcijās galējo lēmumu pieņemšanai MK – izstrādāt un MK apstiprināt dokumentu sarakstus**, kuru parakstišanu deleģē ministriem.
- ◆ **Valsts pārvaldes digitālā transformācija – 100% Digitālajā desmitgadē paredzēto valsts pakalpojumu pieejamība elektroniskā formā**, ieviest mākslīgā intelekta risinājumus valsts pārvaldē regulārai situācijas faktoloģiskai analīzei, sistemātiskam globālo tendenču monitoringam, pakalpojumu sniegšanai iedzīvotājiem un uzņēmumiem

Ar premjeres rīkojumu veidotajai **birokrātijas mazināšanas pasākumu darba grupai dots uzdevums rast iespējas par 25% procentiem mazināt valsts un pašvaldību funkcijas**. No vairāk nekā 200 priekšlikumiem, jau noteikts 21 ātrāk īstenojamais pasākums. Starp tiem ir ēku būvniecības uzraudzības mazināšana un bankas konta reģistrēšana norēķiniem ar valsti u.c. pasākumi.

Turpinās darbs pie **"Rīcības plāna izpildes administratīvā sloga mazināšanai nekustamā īpašuma attīstības jomā"**.

Plāns ietver aptuveni 60 pasākumus, lai vienkāršotu un padarītu efektīvāku nekustamā īpašuma attīstības procesu, kur katrs nākamais posms ir iepriekšējā posma loģisks turpinājums, un vienlaikus tiek saglabātas sabiedrības tiesību un drošības garantijas. Apstiprinātais plāns ir nozīmīgs birokrātijas mazināšanai un investīciju piesaistei, tas palīdzēs palielināt Latvijas konkurētspēju reģionā un veicinās nekustamo īpašumu attīstības un būvniecības nozaru izaugsmi. 2025. gada pirmajā pusē noslēgsies lielākā daļa no plānotiem normatīvā regulējuma pilnveidojumiem (skat. 3.4.1. nodaļu).

2025. gadā tiek ieviests "zaļā koridora" regulējums, kura ietvaros lielajiem eksportējošiem, investējošiem un aizsardzības industrijas attīstību sekmējošiem uzņēmumiem tiks nodrošināta prioritāra pieeja valsts

pārvaldes pakalpojumiem, kas saistīti ar nekustamā īpašuma attīstību un ārvalstu darbaspēka piesaisti.

Lai veicinātu ātrāku ES fondu ieviešanu, EM ir uzsākusi sarunas par birokrātijas mazinošo pasākumu izvērtēšanu un ieviešanu. 2024. gada ietvaros EM uzsāka darbu pie MK noteikumu projektu "Kārtība, kādā lielā komercsabiedrība apliecina faktu, ka tā neatbilst grūtībās nonākuša uzņēmuma pazīmēm" un 2025. gada sākumā uzsāka saskaņošanas procedūru, kas paredz noteikt kārtību, kādā lielā komercsabiedrība apliecina faktu, ka tā un ar to saistītie ārvalstu uzņēmumi, par kuriem tā objektīvu apstākļu nevar sniegt finanšu pārskatu datus. Minētā kārtība atvieglos komersantu grūtībās nonākuša uzņēmumu statusa vērtēšanu, paredzot iespēju iesniegt apliecinājumu par uzņēmumu un saistīto uzņēmumu neatbilstību grūtībās nonākušu uzņēmumu pazīmēm, ja objektīvu šķēršļu dēļ nav iespējams iesniegt pilnīgus finanšu datus. 2025. gadā plānots uzsākt darbs pie publisko datubāžu izmantošanas iespēju apzināšanai, lai mazinātu informācijas apmaiņas pieprasījumu, kā arī sadarbībā ar citām institūcijām izvērtēs iespēju informācijas automātisko datu ielasīšanai pie projekta pieteikuma un uzraudzības, lai samazinātu administratīvo slogu projekta ieviešanai.

2.4.2. KAPITĀLA TIRGUS ATTĪSTĪBA UN FINANSĒJUMS INVESTĪCIJĀM

MĒRĶIS – finansējuma pieejamība jaunu biznesa ideju īstenošanai un uzņēmumu attīstībai

RĪCĪBAS

- ◆ **Rīcības plāns kapitāla tirgus attīstībai un finanšu pieejamībai tautsaimniecībā**, līdz 2029. gadam palielināt Latvijas nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu atlikumu no 14% līdz 17% no IKP un dubultot uzkrāto ārvalstu tiešo investīciju apjomu Latvijas uzņēmumu pašu kapitālā līdz 32 mljrd. EUR.

- ◆ **Rīcības plāns investīciju piesaistei un finanšu pieejamībai tautsaimniecībā** – Latvijas investīciju portfeļa piedāvājuma sagatavošana, publiskās un privātās partnerības iespēju izmantošana, mērogojamu investīciju projektu attīstība, attīstīt smilšskastes pieeja jaunu tirgus spēlētāju piesaistei, pensiju fondu iesaiste ALTUM attīstības investīciju finansēšanā, stimulēt pensiju fondu ieguldījumus Latvijā
- ◆ **Atbalsts iespējkapitāla ieguldījumiem strauji augošos uzņēmumos** – pirmssēklas ieguldījumiem līdz 250 tūkst. EUR, sēklas ieguldījumiem līdz 1,5 milj. EUR, sākuma un izaugsmes ieguldījumiem līdz 2 milj. EUR sākuma iespējkapitāla fondā un līdz 4 milj. EUR izaugsmes iespējkapitāla fondā
- ◆ **Atbalsts mikro aizdevumiem un starta aizdevumiem** – MVU, mazās vidējas (līdz 499 darbiniekiem) un vidējas (līdz 3 000 darbiniekiem) kapitalizācijas sabiedrībām – investīcijām un apgrozāmajiem līdzekļiem līdz 250 tūkst. EUR
- ◆ **Aizdevumi produktivitātes kāpināšanai** – MVU, gan mazās vidējas (līdz 499 darbiniekiem) un vidējas (līdz 3 000 darbiniekiem) kapitalizācijas sabiedrībām. – investīcijām un apgrozāmajiem līdzekļiem līdz 5 milj. EUR
- ◆ **Atbalsts – garantijas, t.sk., eksporta darījumiem** – mazās (līdz 499 darbiniekiem) un vidējās (līdz 3 000 darbiniekiem) kapitalizācijas sabiedrībām
- ◆ **Atbalsts uzņēmumu dalībai kapitāla tirgos** – akciju un parāda vērstpapīru iekļaušanai tirdzniecības vietā – konsultantu piesaistes un pakalpojumu izmaksām, nepārsniedzot 50 % no projekta attiecināmām izmaksām
- ◆ **Ierobežojumu atcelšana un šķēršļu mazināšanas valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām** finansējuma piesaistei caur kapitāla tirgus instrumentiem, tādējādi audzējot šo kapitālsabiedrību vērtību ilgtermiņā.

Pieejama aizdevumu ar kapitāla atlaidi programma ar kopējo finansējumu 282, 56 milj. EUR. Aizdevuma programma paredzēta lieliem investīciju projektiem (investīcijas sākot no 10 milj. EUR), kur iespējams saņemt atbalstu kā aizdevumu ar kapitāla atlaidi līdz 10 milj. EUR jeb kapitāla atlaidi līdz 30 % no investīciju projekta attiecināmām izmaksām. 2025. gada 2. ceturksnī lieliem un vidējiem komersantiem būs iespēja pieteikties atbalsta pasākuma 4. atlases kārtai. Pieejamais finansējums – 43,3 milj. EUR. Atbalsta pasākuma ietvaros jāveic ieguldījumi jaunos pamatlīdzekļos (ražošanas un tehnoloģiskajās iekārtās, datorprogrammēšanas iekārtās), ēkās un būvēs, kā arī ieguldījumi darbībās, kas attiecas uz zaļo un digitālo transformāciju. Atbalstu piešķir investīcijām tūrismā vai kultūras un radošās industrijas jomā vai viedās specializācijas prioritārajos virzienos, kā arī primārās lauksaimnieciskās ražošanas mērķu sasniegšanai.

Investīciju fonda ietvaros līdz 2025. gadam kopā apstiprināti 29 investīciju projekti (pašlaik noslēgti 14 līgumi), sniedzot atbalstu investīciju projektiem par attiecināmo izmaksu summa 749, 51 milj. EUR, piešķirot kapitāla atlaides 190,37 milj. EUR apmērā.

Izstrādāta programma “Iespējkapitāla ieguldījumi”, kura nodrošina finansējuma pieejamību un sekmē jaunu, inovatīvu, ar augstas izaugsmes un produktivitātes potenciālu gala saņēmēju izveidi un attīstību Latvijā. Programmas kopējais plānotais finansējums ir 79,38 milj. EUR.

Ir pagarināta mikroaizdevumu un starta aizdevumu atbalsta programma, kuras mērķis veicināt uzņēmēju iespējas saņemt finansiālo atbalstu saimnieciskās darbības uzsākšanai un attīstībai. Tās ietvaros pieejamais finansējums ir 20,5 milj. EUR. Atbalsts tiek sniegts MVU, mazās vidējas (līdz 499 darbiniekiem) un vidējas (līdz 3 000 darbiniekiem) kapitalizācijas sabiedrībām –

investīcijām un apgrozāmajiem līdzekļiem līdz 250 000 EUR apmērā

Ar 2025. gadu plānots palielināt **garantiju apmēru: individuālajām garantijām** no 5 milj. EUR uz 25 milj. EUR, savukārt **portfelģarantijām** palielināt apmēru no 0,5 milj. EUR uz 2 milj. EUR.

“Aizdevumi produktivitātes kāpināšanai” paredzēti gan MVU, gan mazās vidējas (līdz 499 darbiniekiem) un vidējas (līdz 3 000 darbiniekiem) kapitalizācijas sabiedrībām. Atbalsts tiek sniegts investīcijām un apgrozāmajiem līdzekļiem līdz 5 milj. EUR (iepriekš līdz 2,8 milj. EUR). Programmas kopējais plānotais finansējums ir 28,06 milj. EUR.

2025. gadā plānots izstrādāt Rīcības plānu kapitāla tirgus attīstībai un finanšu pieejamībai tautsaimniecībā, kurā tiks ietverts esošās situācijas un pastāvošo problēmu izvērtējums, to risināšanai izvirzot vairāk kā divdesmit uzdevumus dažādām valsts institūcijām, kas būs vērsti uz Latvijas ekonomikas izaugsmes veicināšanu, uzlabojot investīciju vidi, attīstot kapitāla tirgu un palielinot finanšu pieejamību. Ziņojumā ietvertos uzdevumu izpildes mērķis plānots līdz 2035. gadam palielināt Latvijas nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu atlikumu no 14% līdz 20% no IKP un dubultot uzkrāto ārvalstu tiešo investīciju apjomu Latvijas uzņēmumu pašu kapitālā līdz 40 mljrd. EUR.

Informatīvajā ziņojumā “Par rīcības plānu investīciju piesaistei un finanšu pieejamībai tautsaimniecībā”, kas ir izskatīšanā MK, ir iekļauti 17 uzdevumi investīciju piesaistes un finansējuma pieejamības sekmēšanai. Tie ietver tādus uzdevumus:

- Latvijas ekonomiskā profilu sagatavošana;
- Latvijas investīciju portfeļa piedāvājuma sagatavošana, aktualizēšana (t.sk. ietverot teritoriālo kartējumu, Latvijas industrijas pamatjomas, kā arī jomas, kurās

- strauji aug tirgus pieprasījums – MI, FINTECH (tajā skaitā kriptonozare) u.c.);
- publiskās un privātās partnerības iespēju izvērtējuma sagatavošana, integrēšana Latvijas investīciju portfeļa piedāvājumā; jaunu ārvalstu finanšu dalībnieku piesaiste (piedāvājuma sagatavošana LV kapitālsabiedrību fonda izveidei starptautisku partnerību attīstībai);
- stimulēt mērogojamu investīciju projektu attīstību (ar 2026. gadu pastāvīgs finansējums vismaz 150 milj. EUR apmērā atbalsta attiecīgu programmu īstenošanai);
- attīstīt smilšskastes pieeju inovāciju attīstībai, jaunu tirgus spēlētāju piesaistei;
- uzturēšanās atļauju ieguves paātrināšana investoriem (sagatavot priekšlikumus, iesniegt MK Konkurētspējas un izaugsmes tematiskā komiteja);
- atbalsta paplašināšana uzņēmumu produktivitātes kāpināšanai, t.sk. strauji augošajos uzņēmumos (grozījumi EM programmu normatīvajā regulējumā);
- ieviest atbalstu agrīnas stadijas biznesa ideju attīstīšanai, tehnoloģiju pārnesei uz spin-off uzņēmumiem (grozījumi ES fondu 1.2.1.4.pasākuma MK noteikumos);
- pensiju fondu iesaiste ALTUM attīstības investīciju finansēšanā;
- stimulēt pensiju fondu ieguldījumus Latvijā (virzīt likumprojektu “Grozījumi Valsts fondēto pensiju likumā”, paredzot palielināt pensiju fondu pārvaldītāju atlīdzību proporcionāli ieguldījumiem, kas veikti MVU vai AIF ar parakstīto pamatkapitālu līdz 500 milj. EUR);
- izstrādāt atbalsta instrumentu ALTUM ieguldījumu darījumiem ar kolektīvās finansēšanas platformām; Nodrošinājuma prasību izvērtēšana biznesa projektu

finansēšanai (sagatavot priekšlikumus uzlabojumiem, izvērtējumu iesniegt MK Konkurētspējas un izaugsmes tematiskā komiteja); Izveidot garantijas mehānismu uzņēmumu obligācijām;

- eksporta kredītu apdrošināšanas modeļa izvērtēšana ieviešanai Latvijā; Izvērtēt vienotas kredītētāju uzraudzības un kontroles institūcijas noteikšanu;
- biznesa atbalsta informācija vienuviet platformā business.gov.lv.

Atbalsts uzņēmuma IPO (Sākotnējais publiskais akciju piedāvājums) – mazo un vidējo uzņēmumu sākotnēja publiskā piedāvājuma fonda izveide Baltijā. Fonds nodrošinās finansējumu MVU sākotnējai kotēšanai un iekļaušanai Baltijas valstu vērtspapīru tirgū, prioritāri akciju tirgū (gan regulētajā tirgū, gan daudzpusējās tirdzniecības sistēmas (MTF) alternatīvajā tirgū Nasdaq Baltijas biržā). Fonds darbosies kā specializēts finanšu starpnieks, tas būs vērst uz pelnošiem MVU, paredzams, ka vidēji vienā uzņēmumā tiks ieguldīti 2-3 milj. EUR.

2025. gadā turpinās darbs pie ierobežojumu atcelšanas un birokrātisko šķēršļu mazināšanas valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām, šim nolūkam vecot grozījumus Valsts pārvaldes iekārtas likumā un Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā un to pamata izdotajos normatīvajos aktos. Plānotās izmaiņas var veicināt attiecīgo kapitālsabiedrību spēju aktīvi darboties eksporta tirgos, ieguldīt P&A un inovācijās, kā arī piesaistīt investīcijas, tostarp kapitāla tirgū, kapitālsabiedrību attīstībai un stratēģisko mērķu sasniegšanai. Savukārt stratēģisko lēmumu pieņemšanas paātrināšana ļautu elastīgāk reaģēt uz tirgus izaicinājumiem un sekmēt valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību ilgtspējīgu attīstību.

2.4.3. ATBALSTS UZŅĒMĒJIEM PRODUKTIVITĀTES UN EKSPORTSPĒJAS KĀPINĀŠANAI

MĒRĶIS – Latvijas uzņēmēju eksportspējas veicināšana

RĪCĪBAS

- ◆ **LIAA kapacitātes celšana investīciju piesaistei un eksporta veicināšanai,** kā ietvaros tiek nodrošināti “individuāli menedžeri” lielajiem investīciju projektiem
- ◆ **Atbalsts stratēģiskas nozīmes projektam katru gadu** – atbalsts projektam no 100 līdz 150 milj. EUR ar 30% grantu – kompleks atbalsts jaunu darba vietu radīšanai uz eksportu orientētiem komersantiem (tai skaitā, mikročipu rūpnīcas attīstībai)
- ◆ **Atbalsts lieliem investīciju projektiem,** izstrādājot budžeta neitrālu finanšu instrumentu – aizdevumi ar kapitāla atlaidi līdz 10 milj. EUR nepārsniedzot 30% no projekta izmaksām (jaunām iekārtām un infrastruktūras izbūvei), kā arī paplašinot atbalstu primārās apstrādes ražotājiem (lauksaimniecība)

- ◆ **Atbalsts MVU inovatīvas uzņēmējdarbības attīstībai** – tai skaitā grantu atbalsts starptautiskās konkurētspējas veicināšanai (dalībai izstādēs, mārketinga aktivitātēm, konferenču organizēšanai u.c. aktivitātēm) – attiecas arī uz radošo industriju
- ◆ **Atbalstāmo izmaksu pozīciju paplašināšana, lai nodrošinātu arvien mērķtiecīgu Latvijas uzņēmumu izešanu eksporta tirgos**, kā piemēram, paredzot iespēju komersantiem kompensēt arī reklāmas izdevumus pasaules platformās
- ◆ Eksportspējīgo uzņēmumu kapacitātes celšana, nodrošinot **augstākas atbalsta intensitātes MVU** un pieeju atbalstam papildus gala labuma guvēju veidiem – piemēram, lielajiem uzņēmumiem (par papildus finansējumu)
- ◆ **Atcelt ierobežojumus valsts kapitālsabiedrībām startēt eksporta tirgos** un eksporta tirgu apgūšanai, kā arī resursu piesaisti caur kapitāla tirgus instrumentiem
- ◆ **Ārējo ekonomisko attiecību stiprināšana**, Latvijas sadarbības veicināšanai ar ES valstīm, Apvienoto Karalisti, ASV, Kanādu, Japānu, Koreju, Ukrainu, Līča valstīm, Indiju

LIAA kapacitātes celšanas ietvaros tiek nodrošināti “individuāli menedžeri” lielajiem investīciju projektiem, uzlabojot investīciju piesaistes procesu, sagatavojot konkrētus priekšlikumus izskatīšanai un lēmumu pieņemšanai Lielo un stratēģiski nozīmīgo investīciju projektu koordinācijas padomē.

Eksportspējas veicināšanai MVU, kā arī biedrībām un nodibinājumiem pieejams LIAA administrētais atbalsts eksporta veicināšanai. Atbalsts pieejams granta un nefinanšu atbalsta veidā līdz 300 000 EUR nacionālajiem stendiem, tirdzniecības misijām, tirgus pētījumiem, preču zīmes izstrāde un reģistrēšanai, ārvalstu eksperta piesaistei, starptautisko konferenču, sporta pasākumu, izstāžu organizēšanai, dalībai starptautiskajās digitālajās nozaru platformās, dalībai izstādēs. Programmas kopējais finansējums ir 40,5 milj. EUR. Līdz 2025. gada 28. februārim atbalstīti 458 komersanti par kopējo finansējumu 6,1 milj. EUR. Programmas ietvaros plānots atbalstīt vismaz 700 eksportējošos komersantus. Plānots, ka atbalstīto komersantu eksporta apjoms ik gadu palielināsies par 20 % jeb 600 milj. EUR.

Internacionalizācijai un sadarbības veicināšanai pieejami vairāk kā 14,5 milj. EUR 5.1.1.2.i. “Atbalsta instruments pētniecībai un internacionalizācijai” trešās kārtas un 1.2.1.1. “Atbalsts jaunu produktu attīstībai un internacionalizācijai” otrās kārtas ietvaros. Atbalsts – sīkiem (mikro), maziem, vidējiem un lieliem komersantiem un pētniecības organizācijām – pieejams caur sadarbības tīkliem. Sadarbības tīkls ir platforma, kurā apvienoti nozares dalībnieki, lai ar tīklošanās aktivitātēm veicinātu dalībnieku internacionalizāciju un stiprinātu uzņēmumu konkurētspēju. Vienam komersantam nefinanšu atbalsta veidā līdz 50 000 EUR pieejams atbalsts sadarbības veicināšanai un zināšanu pārnesi ar pētniecības organizācijām, starptautisku projektu rakstīšanai, tirgus datu ieguvei, stratēģiju izstrādei, mārketinga un atpazīstamības veicināšanai un produktu sertificēšanai. Līdz 2025. gada 28. februārim atbalstīti 11 sadarbības tīkli (biedrības) un aktivitātēs iesaistīti vairāk kā 400 sadarbības tīkla dalībnieki (komersanti un pētniecības organizācijas).

ALTUM atbalsta programmas 1.2.3.4. “Garantijas, portfeļgarantijas pilna cikla uzņēmējdarbībai” ietvaros, uzņēmējiem garantiju veidā pieejams 34,54 milj. EUR finansējums, kur individuālām garantijām atbalsta apmērs darījumiem no 500 tūkst. EUR līdz 7 milj. EUR, portfeļgarantijām darījumiem līdz 500 tūkst. EUR.

Latvijas īstermiņa eksporta kredīta apdrošināšanas shēmu ir pagarināta līdz 2028. gada 31. decembrim. Programmas ietvaros uzņēmējiem ir pieejams valsts budžeta finansējums 2,19 milj. EUR apmērā.

Ārējo ekonomisko attiecību stiprināšanai tiek turpinātas iesāktās aktivitātes Latvijas sadarbības veicināšanai ar ES valstīm (īpaši Vāciju), Apvienoto Karalisti, ASV, Kanādu, Japānu, Koreju, Ukrainu, Līča valstīm, Indiju. Latvijas ekonomisko interešu pārstāvim ir virzīšanai 2025. gadā plānotas Starpvaldību komisijas/Apvienotās komitejas sēdes ar Ukrainu, Moldovu, Uzbekistānu, Azerbaidžānu un Apvienotajiem Arābu Emirātiem. Vienlaikus tiks turpināta atbalsta sniegšana Ukrainas Černihivas apgabala rekonstrukcijai.

2025. gadā Latvija piedalīsies starptautiskajā izstādē “Expo 2025”, kas norisināsies Japānā, Osakā, laika posmā no 13. aprīļa līdz 13. oktobrim. Pusgada garumā Latvijai un mūsu uzņēmējiem šī būs iespēja visai pasaulei demonstrēt savus sasniegumus, unikalitāti, kā arī uzsākt jaunas sadarbības.

Latvijas farmācijas nozares ekosistēmas dalībnieki ir izstrādājuši nozares attīstības stratēģiju līdz 2035. gadam. Nozares vīzija ir inovatīva un ilgtspējīga farmācijas nozare, kas veicina sabiedrības veselību un stiprina valsts ekonomiku. Stratēģija paredz nozares eksponenciālu izaugsmi un globālās konkurētspējas stiprināšanu, tirgus daļai sasniedzot 1,5 mljrd. EUR. Kā tuvāko 5 gadu uzdevumi ir nozares dažādošana, jaunas nišas un specializācijas, investīcijas un jaunuzņēmumu veicināšana, jaunas nišas un specializētās tehnoloģiju jomas, tradicionālo zāļu tirgus paplašināšana, esošo tehnoloģiju uzlabošana un attīstība, jaunu tehnoloģiju un inovatīvu zāļu un zāļu piegādes formu attīstība.

Tāpat tiek turpināts **darbs pie visakūtāko ES vienotā tirgus administratīvo barjeru samazināšanas**, kas būtiski

kavē pārrobežu darbību ES ietvaros, piemēram, bankas kontu atvēršanas, teritoriāliem piegāžu ķēžu ierobežojumiem, darbinieku norīkošanas prasību vienkāršošanas dalībvalstīs u.c.

Lai padziļinātu un modernizētu ES Vienoto tirgu, Latvija **līdzdarbojas jaunās ES Vienotā tirgus stratēģijas izstrādē**, nodrošinot mūsu uzņēmēju interešu apzināšanu un pārstāvēšanu.

MĒRĶIS – Latvijas priekšrocību un zināšanu izmantošana jaunu eksportspējīgu produktu un pakalpojumu radīšanā

RĪCĪBAS

- ◆ **Atbalsts MVU biznesa inkubācijai augsto līmeņu tehnoloģiju inovācijām**, kas ietver grantus pakalpojumiem uzņēmējdarbības attīstībai, telpu un darba vietas noma, prototipēšanas un tehnoloģiju izstrādei, ražošanas aprīkojuma, iekārtu, izejmateriālu un izejvielu iegādei
- ◆ **Dalība starptautiskās inovāciju un zinātniskajās programmās un organizācijās**, tai skaitā Eiropas Kosmosa aģentūrā, ES Kosmosa programmā un Eiropas Kodolpētniecības organizācijā. Pilotprojekts: Baltijas satelītu konstelācija ar vairāku nozaru iesaisti (informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, fotonika, viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas, zināšanu ietilpīga bioekonomika, viedā enerģētika un mobilitāte; drošības un aizsardzības nozare)
- ◆ **Speciālā regulatīvā vide automātiskā transporta risinājumiem** pilotprojekts indikatīvi satiksmes autobusi
- ◆ **Atbalsts jaunuzņēmumiem**, nodrošinot finanšu pieejamību to attīstībai, stiprinot sadarbību ar jaunuzņēmumu vides pārstāvjiem un tos pārstāvošajām organizācijām, un ar vienotas stratēģijas palīdzību veidojot tādu uzņēmējdarbībai atbalstošu vidi, kurā var veidoties jaunuzņēmumi un attīstīties to radītās inovācijas
- ◆ **Inovāciju fonds** – ieguldījumi komerciālās ievirzes pētījumu īstenošanai atbilstoši valsts un industrijas pieprasījumam, veicinot budžeta ieguldījumus P&A un attīstot sadarbību starp spēcīgākajām pētniecības organizācijām
- ◆ **Latvijā pirmās ilgtermiņa valsts pētījumu programmas “Inovāciju fonds – ilgtermiņa pētījumu programma” īstenošana** – atbalsts agrīnas stadijas pielietojamās zinātnes un komerciālas ievirzes pētījumiem
- ◆ **Kapitālsabiedrībām ar valsts kapitālu kāpināt investīcijas pētniecībā un inovācijās**
- ◆ **Ar publiskā iepirkuma palīdzību, īstenots valsts pasūtījumu inovāciju jomā**

Tehnoloģiju pārnesei pieejams “Atbalsts tehnoloģiju pārnesei sistēmas pilnveidošanai”. Atbalsts pieejams inovāciju vaučeriem līdz 25 000 EUR tehniski ekonomiskai priekšizpētei, rūpnieciskajiem pētījumiem, eksperimentālajai izstrādei, augsti kvalificētu darbinieku piesaistei, rūpnieciskā īpašuma nostiprināšanai, kā arī jauna produkta vai tehnoloģijas sertificēšanas un testēšanas pakalpojumiem. Tāpat atbalsts pieejams inovatīvā iepirkuma veikšanai līdz 50 000 EUR jaunu produktu/pakalpojumu, pētniecības projektu izstrādei. Programmā šobrīd tiek veikti grozījumi, lai nodrošinātu atbalstu zinātniskajām institūcijām un komersantiem, t.sk., jaunuzņēmumiem, jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei (pētniecības aktivitātēm), kas pēc tam tiek virzīti komercializācijai. Viena granta apjoms būs līdz 300 000 EUR. Programmas kopējais finansējums ir 23,3 milj. EUR.

Ekonomikas ministrija ir izstrādājusi 3 atbalsta programmas jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei, kuru mērķis stimulēt komersantus ieguldīt privāto finansējumu pētniecībā un attīstībā. Programmas finansējums – 112,6 milj. EUR – 5.1.1.2.i. “Atbalsta instruments pētniecībai un internacionalizācijai” pirmā un otrā kārtā un 1.2.1.2.i. 2. pasākums “Inovatīvu produktu un

tehnoloģiju izstrāde”. Atbalsts tiek sniegts caur Kompetences centriem viedās specializācijas stratēģijas jomās. Atbalsts granta veidā līdz 1 milj. EUR rūpnieciskiem pētījumiem, eksperimentālām izstrādātnēm un tehniski ekonomiskajai priekšizpētei pieejams sīkiem (mikro), maziem, vidējiem un lieliem komersantiem. Līdz 2025. gada 28. februārim atbalstīti 267 pētniecības projekti, piesaistot privātās investīcijas 46,19 milj. EUR apmērā.

Latvijas komersantu un pētniecības organizāciju iesaistei Eiropai svarīgo kopīgo interešu projektos (IPCEI) pieejams “Atbalsta instruments pētniecībai un internacionalizācijai”. IPCEI ir starptautiska platforma, kur ES dalībvalstu komersanti un pētniecības organizācijas apvienojas, lai īstenotu pētniecības aktivitātes ES līmeņa jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei. Atbalsts granta veidā rūpnieciskiem pētījumiem, eksperimentālām izstrādātnēm un tehniski ekonomiskajai priekšizpētei pieejams sīkiem (mikro), maziem, vidējiem un lieliem komersantiem un pētniecības organizācijām. Programmas kopējais finansējums ir 31 milj. EUR. Līdz 2025. gada 28. februārim ir atbalstīti 2 Latvijas komersantu IPCEI pētniecības projekti.

Inovativu produktu izstrādei, tai skaitā duāla pielietojuma, pieejams pasākums “Produktivitātes aizdevumi (tai skaitā ar kapitāla atlaidi) inovatīvām iekārtām, pētniecībai un attīstībai, tehnoloģiju pārnesei”. Kopējais pieejamais finansējums ir vairāk kā 98 milj. EUR. Atbalsts sīkiem (mikro), maziem, vidējiem komersantiem un mazām vidējam un vidējam kapitalizācijas sabiedrībām tiks sniegts aizdevuma ar kapitāla atlaidi veidā – 30 %, bet ne vairāk kā 1,5 milj. EUR. Plānots, ka programmas ietvaros tiks izstrādāti vismaz 40 inovatīvi produkti, piesaistot privātās investīcijas vismaz 71,4 milj. EUR apmērā. Atbalsts būs pieejams gala labuma guvējiem 2025. gada 3. ceturksnī.

Tiek turpināta Valsts inovatīvo kapitālsabiedrību iniciatīva (turpmāk – VIKI), kas apvieno gandrīz 30 valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības. VIKI mērķis ir paaugstināt P&A un inovāciju ieguldījumus valsts un pašvaldību kapitāla daļu uzņēmumos, sniegt priekšlikumus regulējuma nepilnību novēršanai, apmainīties ar pieredzi un īstenot kopīgu projektu ierosmes.

Valsts pētījumu programma “Inovāciju fonds – ilgtermiņa pētījumu programma”

2024. gadā Ekonomikas ministrija uzsāka Latvijā pirmās ilgtermiņa valsts pētījumu programmas “Inovāciju fonds – ilgtermiņa pētījumu programma” īstenošanu. Ekonomikas ministrijas izveidoto ilgtermiņa valsts pētījumu programmu īsteno sadarbībā ar Latvijas Zinātnes padomi vairākos posmos līdz 2032. gadam. Plānoti sekojoši posmi: 2024.-2026., 2027.-2029., 2030.-2032., kur pirmajam posmam

(2024.-2026.) Ekonomikas ministrijai pieejami 18 milj. EUR, ar iespēju palielināt finansējumu nākamajiem trim posmiem par 6 Programmas mērķis ir atbalstīt agrīnas stadijas pielietojamās zinātnes un komerciālas ievirzes pētījumus divās Latvijai perspektīvās attīstības jomās: (1) biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, farmācija, (2) fotonika, viedie materiāli, elektronika, elektrotehnika, tehnoloģijas un inženiersistēmas. Programmas ietvaros ir izveidota šo divu jomu pētniecības organizāciju platforma, kas cieši sadarbosies ar attiecīgo jomu pārstāvošo Latvijas industriju, lai veidotu valsts un industrijas kopasūtījumu pētniecības darbu un kopā ar ārvalstu ekspertiem atlasītu perspektīvos pētniecības projektus, vienlaikus pielietojot elastību projektu uzraudzībā.

Projekts tiek realizēts saskaņā ar Latvijas Zinātnes padomes prasībām, un tā īstenošanā tiks ņemtas vērā ekspertu sniegtās rekomendācijas, kas tiks iekļautas līgumā un ievērotas programmas gaitā.

2025. gada 29.janvārī uzsākta projekta “Biomedicīnas un fotonikas pētniecības platforma inovatīvu produktu radīšanai”, “BioPhoT” īstenošana, kas paredzēta līdz 2026.gada 30.novembrim.

2025. gada 21.martā norisinājās BioPhot Platformas projektu vadības grupas locekļu atlase, kurā tika izvēlēti trīs BioPhot Platformas projektu vadības grupas locekļi, atbilstoši kārtībai, kādā tiek nodrošināta platformas “Biomedicīnas un fotonikas pētniecības platforma inovatīvu produktu radīšanai (BioPhoT)” projektu vadības grupas locekļu atlase, turpinot aktīvu platformas darbību programmas noteikto mērķu sasniegšanai.

2.4.4. TAUTSAIMNIECĪBAS DIGITALIZĀCIJA UN MĀKSLĪGAIS INTELEKTS

MĒRĶIS – pilnībā spēt izmantot mūsdienu tehnoloģiju sniegtās iespējas uzņēmējdarbības konkurētspējas stiprināšanai

RĪCĪBAS

- ◆ **Mākslīgā intelekta centra efektīva darbības nodrošināšana** – speciālā regulatīvā vide mākslīgā intelekta pilotprojektiem un mākslīgā intelekta risinājumu plašāka izmantošana publiskajā sektorā birokrātijas mazināšanā
- ◆ **Atbalsts procesu digitalizācijai komercdarbībā**. Komersantiem pieejams finansējums grantam līdz 5 tūkst. EUR un grantam līdz 200 tūkst. EUR mākslīgā intelekta risinājumu ieviešanai komercdarbībā
- ◆ **Atbalsts jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanai uzņēmējdarbībā**, lai īstenotu rūpnieciskus pētījumus, eksperimentālas izstrādnes un tehniski ekonomisko priekšizpēti. Atbalsts granta veidā, kur atbalsta intensitāte atkarīga no komersanta lieluma un īstenojamajām aktivitātēm
- ◆ **Finanšu instrumenti komersantu digitālās transformācijas veicināšanai**, atbalstot uz produktivitātes pieaugumu vērstus ieguldījumus uzņēmējdarbības digitālās transformācijas rīkos. Atbalsta programmas ietvaros ir pieejami–

aizdevumi no 100 tūkst. līdz 7 milj. EUR ar kapitāla atlaidi līdz 35%, bet ne vairāk kā 1 milj. EUR komersantu digitālās transformācijas veicināšanai.

- ◆ **Drošākas, paredzamākas un uzticamākas tiešsaistes vides radīšana digitālās vides lietotājiem**, nosakot jaunu pienākumu un aizliegumu starpniecības pakalpojumu sniedzējiem (tostarp, interneta provaidieriem, platformu uzturētājiem, mitināšanas pakalpojumu sniedzējiem) digitālajā telpā, lai mazinātu nelikumīga satura izplatību tiešsaistē un izskaust nekontrolētas digitālās telpas attīstības radītās negatīvās blakusparādības
- ◆ **Vienotu datu kvalitātes minimālo standartu noteikšana**, tai skaitā sistemātiski sakārtojot esošās datu bāzes un publiskā sektora reģistrus

Darbību Latvijā ir uzsācis Mākslīgā intelekta centrs, kam jāklūst par vadošo platformu inovatīvu mākslīgā intelekta risinājumu attīstībai un ieviešanai. Šī iniciatīva ir būtisks solis Latvijas digitālās ekonomikas attīstībā un starptautiskās konkurētspējas stiprināšanā. Investīciju piesaiste, digitālās transformācijas veicināšana un inovāciju attīstība ir prioritātes, kas nostiprina Latviju kā Eiropas vadošo tehnoloģiju un uzņēmējdarbības centru. Mākslīgā intelekta centrs darbosies kā sadarbības platforma, kas apvienos zinātniekus, akadēmisko sektoru, publisko sektoru un uzņēmējus, lai sekmētu mākslīgā intelekta attīstību un pielietojumu dažādās nozarēs un publiskajā pārvaldē.

Komerccdarbības procesu digitalizācijai un produktivitātes paaugstināšanai komersantiem un biedrībām pieejams “Atbalsts procesu digitalizācijai komerccdarbībā”. Atbalsts pieejams granta veidā līdz 100 000 EUR. Atbalsta ietvaros ieguldījumus var veikt administratīvo, personāla vadības, pārdošanas, resursu pārvaldības, datu pārvaldības, transports un loģistikas, ražošanas un kvalitātes kontroles, operatīvās vadības procesu uzlabošanai, kā arī stratēģiskās vadības, jaunu digitālu risinājumu izstrādē un citu ar informācijas un komunikācijas tehnoloģiju produktos, tehnoloģijām, drošību vai procesiem saistītu uzlabojumu veikšanu. Programmas kopējais finansējums ir 36,14 milj. EUR. Līdz 2025. gada martam atbalstīti 367 komersanti par kopējo summu 3 936 562 EUR.

Komersantiem un biedrībām no 2025. gada maija atbalsts būs pieejams procesu digitalizācijai komerccdarbībā līdz 10 000 EUR. Atbalsts pieejams granta veidā gatavo risinājumu, aparatūras, sensoru, iekārtu, programmatūras tehnoloģiju infrastruktūras iegādei, uzstādīšanai, pielāgošanai, konsultācijām, tai skaitā licences iegādei savu iekšējo komerccdarbības procesu uzlabošanai. Tāpat pieejams atbalsts mākslīgā intelekta risinājumu izstrādei un ieviešanai līdz 200 000 EUR. Programmas kopējais finansējums ir 23,2 milj. EUR.

“Atbalsta Digitālo inovāciju centru un reģionālo kontaktpunktu izveidei” ietvaros Eiropas Komisijas apstiprinātiem Latvijas diviem Eiropas digitālās inovācijas centriem (EDIC) tiek piešķirti granti pakalpojumu sniegšanai, piemēram, sākotnējam digitālā brieduma testam, digitālās attīstības ceļa kartes izstrādei, atzinuma sagatavošanai, otrreizējam digitālā brieduma testam, utt. kā nefinansiāls atbalsts MVU, lielajiem komersantiem, NVO, valsts iestādēm, pētniecības un zināšanu izplatīšanas organizācijām, zemnieku saimniecībām un kooperatīvām sabiedrībām. Kopējais pieejamais finansējums 10 milj. EUR. Līdz 2025. gada martam EDIC ietvaros saņemti 10 149 atbalsta pieteikumi, noslēgts 3268 līgums, izsniegtas 4032 ceļa kartes un 136 atzinumi.

Jaunu digitālu produktu un tehnoloģiju izstrādei pieejams “Atbalsts jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanai uzņēmējdarbībā”. Atbalsts tiek sniegts caur Kompetences centriem viedās specializācijas stratēģijas jomās. Atbalsts granta veidā līdz 1 milj. EUR rūpnieciskiem pētījumiem, eksperimentālām izstrādēm un tehniski ekonomiskajai priekšizpētei pieejams sīkiem (mikro), maziem, vidējiem un lieliem komersantiem. Līdz 2025. gada 28. februārim atbalstīti 43 pētniecības projekti, piesaistot privātās investīcijas 7,9 milj. EUR apmērā.

Uzņēmumiem pieejams atbalsts digitālo prasmju pilnveidei. Atbalsta intensitāte apmācībām ir no 50 % līdz 100 %. Uzņēmumi var izglītēt savus darbiniekus tādās jomās kā biznesa intelīģences sistēmu izstrāde, digitālā transformācija, MI, kibernetika, uzņēmuma procesi un to digitalizācija, datu analīze, datubāzes u.c. Mācības var pielāgot sava uzņēmuma specifikai.

Komersantiem pieejama atbalsta programma “Finanšu instrumenti komersantu digitālās transformācijas veicināšanai” – aizdevumi ar kapitāla atlaidi līdz 35 % komersantu digitālās transformācijas veicināšanai. Kopējais pieejamais finansējums ir 50,65 milj. EUR.

2.4.5. BRĪVA UN GODĪGA KONKURENCE, DZĪVES DĀRDZĪBAS MAZINĀŠANA

MĒRĶIS – brīva un godīga konkurence

RĪCĪBAS

- ◆ **Padziļinātas tirgus izpētes un preventīvi pasākumi pārtikas mazumtirdzniecības, veselības, komercbanku, publiskā sektora IT sistēmu, elektronisko sakaru tīklu jomās**, sagatavojot priekšlikumus politikas veidotājiem nepamatotu barjeru, konkurences ierobežojumu likvidēšanai un konkurētspējīgākas uzņēmējdarbības vides veicināšanai. Ik gadu veikt 3 plānotas nozaru pārbaudes
- ◆ **Stiprināt konkurenci banku sektorā un veicināt klientu mobilitāti** mainīt pakalpojumu sniedzēju
- ◆ **Būtiskāku uzmanību pievērst godīgai un konkurētspējīgai digitālajai nozarei**, tai skaitā uzraudzīt “Digitālo tirgu aktu” un sniegt atbalstu Eiropas Komisijai pārkāpumu izmeklēšanā
- ◆ **Novērst ārvalstu (trešo valstu) subsīdiju negatīvo ietekmi**, kas kropļo konkurenci, tai skaitā sniedzot atbalstu Eiropas Komisijai, vācot pierādījumus vai sniedzot atbalstu inspekcijās Latvijas teritorijā
- ◆ **Uzņēmumu ar būtisku tirgus varu uzraudzība**, kad konkurenci ierobežo uzņēmumi, kas neatrodas dominējošā stāvoklī, bet ir ar būtisku tirgus varu
- ◆ **Skaidrāki noteikumi atļautām vertikālām vienošanām**, pilnveidojot nacionālos vertikālo nolīgumu grupu atbrīvojuma noteikumus, tos izveidojot pēc būtības pilnībā saskaņotus ar Eiropas Savienības līmenī noteiktajiem vertikālo nolīgumu grupu atbrīvojuma noteikumiem, tādējādi atvieglojot uzņēmumiem radīto birokrātisko slogu sagatavot divus vertikālu vienošanos novērtējumus, kas atbilstu gan Eiropas Savienības, gan nacionālajām tiesību normām

Lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas visiem tirgus dalībniekiem darboties tirgū brīvas un godīgas konkurences apstākļos, Konkurences padome (KP) uzrauga, lai tirgus dalībnieki, it īpaši tirgus dalībnieki ar ievērojamu tirgus varu, kā arī publiskās personas un to kapitālsabiedrības, nedeformētu konkurenci.

Ņemot vērā publisko iepirkumu ievērojamo ietekmi uz valsts un pašvaldību budžeta līdzekļu izlietojumu, būtiska nozīme ir KP veiktajām izpētēm, vēršoties pret konkurences ierobežojumiem publisko iepirkumu jomā.

Vienlīdzīgas iespējas visiem pretendentiem publisko iepirkumu jomā

KP publisko iepirkumu jomā uzrauga gan publiskos pasūtītājus, vērtējot, vai iepirkumu dokumentācijā nav iekļauti konkurenci ierobežojoši noteikumi, gan pretendētus, vērtējot, vai to starpā nepastāv aizliegtas vienošanās.

2024. gadā KP ir īstenojusi 3 lietu izpētes un konstatējusi 2 aizliegtās vienošanās, vienā no minētajiem gadījumiem aizliegtu vienošanos konstatējot publiskajā iepirkumā, savukārt otrā gadījumā, konstatējot aizliegtu tālākpārdošanas cenu noteikšanu un tirgus sadali apgaismojuma iekārtu piegādātāja un tirgotāju darbībās.

Arī 2025. gadā KP vērsīsies pret aizliegtām vienošanām publiskajos iepirkumos nozarēs ar nozīmīgu ietekmi uz tautsaimniecību, kā arī pret tirgus varas netaisnīgu

izmantošanu, plānojot 2025. gadā izskatīt 7 augstas prioritātes pārkāpuma lietas. Nozīmīga loma tiks atvēlēta preventīvai konkurences kropļojumu novēršanai publiskajos iepirkumos, kā arī audzinot un izglītojot dažādas mērķauditorijas konkurences tiesību ievērošanā. 2025. gadā arī plānota tālāka virzība “Konkurences likuma” grozījumiem, kas paredzēs piemērot tirgus dalībnieka amatpersonai atbildību par tās rīcību vai bezdarbību, pieļaujot tirgus dalībnieka iesaisti konkurences tiesību pārkāpumā.

KP 2024. gadā ir vērtējusi vairāk kā 50 iesniegumus par konkurences ierobežojumiem publiskajos iepirkumos, nepieciešamības gadījumā sniedzot ieteikumus pasūtītājiem par nepieciešamajiem uzlabojumiem publiskajā iepirkumā.

Līdzvērtīgi tirgus apstākļi visiem tirgus dalībniekiem

Lai veicinātu līdzvērtīgu tirgus apstākļu attīstību visiem tirgus dalībniekiem un novērstu iespējamus ierobežojumus konkurencei, KP 2024. gadā likumdevējiem sagatavoja 51 atzinumu vairāk nekā 12 tautsaimniecības nozarēs, piemēram, ūdenssaimniecība, farmācija, enerģētika.

Ne mazāk būtisks KP uzdevums ir konkurences vides uzlabošana un konkurences barjeru novēršana sabiedrībai aktuālos tirgos. Piemēram, mazumtirdzniecības jomā 2024. gadā KP kopā ar EM aktīvi līdzdarbojās, lai strauji

tiktu virzītas izmaiņas “Negodīgas tirdzniecības prakses novēršanas likumā”, risinot problēmu, kas saistīta ar nevienlīdzīgu mazumtirgotāju attieksmi pret pārtikas piegādātājiem un ražotājiem. Tāpat tika noslēgtas 3 padziļinātas tirgus izpētes mazumtirdzniecības jomā.

2025. gadā tiek turpinātas padziļinātas izpētes pārtikas mazumtirdzniecības tirgū identificējot barjeras, t. sk. pašvaldību teritoriālos plānojumus, mazumtirdzniecības vietu pieejamību un citus saistītos ierobežojumus, kas kavē jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu vai esošo paplašināšanos tirgū. 2025. gadā plānots noslēgt svaigu dārzeņu, augļu un ogu piegādes ķēdes norēķinu termiņu tirgus izpēti. Finanšu sektorā plānots noslēgt izpēti par konkurences situācijas novērtējumu un iespējamiem uzlabojumiem komercbanku sektorā, tostarp, pievērsoties komercbanku klientu mobilitātes, kā arī kreditēšanas

veicināšanas aspektiem. Veselības aprūpes jomā plānots noslēgt izpēti par konkurences apstākļiem starp publisko un privāto veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem, kā arī izpēti par vertikālās integrācijas ietekmi uz konkurences apstākļiem zāļu izplatīšanā.

Lai sekmētu ātrāku uzņēmējdarbības vides attīstību, 2025. gadā tiks uzlabots apvienošanās regulējums, atvieglojot apvienošanās ziņojumu iesniegšanu, tostarp paplašinot apvienošanās gadījumu skaitu, kad iesniedzams saisināts ziņojums, sekmējot to kvalitāti un veicinot efektīvāku apvienošanās ziņojumu izskatīšanas procesu. Tāpat plānotas regulējuma izmaiņas saistībā ar atsevišķu vertikālu vienošanos atbrīvošanu no “Konkurences likumā” noteiktā vienošanās aizlieguma, tirgus dalībniekiem nodrošināt skaidrākus un paredzamākus rīcības noteikumus.

MĒRĶIS – veicināt pārtikas preču pieejamību par pieņemamām cenām atbilstoši sabiedrības pirktspējas līmenim

RĪCĪBAS

- ◆ **Tiesiskā regulējuma izstrāde**, lai noteiktu ierobežojumus ikdienas pārtikas preču cenu uzcenojumiem
- ◆ **Pārtikas aprites regulējuma pārskatīšanas**, lai nodrošinātu iespēju tirdzniecības vietās turpināt pārdot pārtikas preces, kam beidzies termiņš "ieteicams līdz..."
- ◆ **Uzraudzības stiprināšanas**, lai nepieļautu pārmērīgu un ilgstošu atlaižu praksi mazumtirdzniecībā
- ◆ **Ekonomiskās tirgus varas noregulējuma izstrāde**

Lai veicinātu pārtikas preču pieejamību par pieņemamām cenām atbilstoši sabiedrības pirktspējas līmenim, Ekonomikas ministrija 2024. gada nogalē ir izstrādājusi konceptuālu piedāvājumu, kas piedāvā risinājumus šādiem jautājumiem:

- **panākt cenu samazinājumu** ikdienas patēriņa pārtikas precēm;
- **novērst atšķirīgo attieksmi cenu veidošanā** (tai skaitā uzcenojumu) starp Latvijā un citās valstīs saražotajām pārtikas precēm;
- **līdzsvaro mazumtirgotāju un piegādātāju attiecības** (nepieļaujot, ka mazumtirgotājs, kas ir ekonomiski spēcīgāks, šo stāvokli izmanto negodīgi, kaitējot piegādātājam).

2025. gada 14. janvārī MK tika **atbalstīti priekšlikumi grozījumiem “Negodīgas tirdzniecības prakses aizlieguma likumā”**, kas paredz līdzsvarot attiecības starp ražotājiem un tirgotājiem, novērstu pārtikas preču mazumtirdzniecībā īstenoto atšķirīgo attieksmi cenu

veidošanā starp Latvijā un citās valstīs saražotajām pārtikas precēm un kopumā veicināt godīgu tirdzniecības praksi.

Norit aktīvs darbs arī pie citiem priekšlikumiem pārtikas preču cenu samazināšanai. Uzsākts darbs pie likumprojekta, kurā plānots iekļaut regulējumu uzcenojuma griestu noteikšanai ikdienas pārtikas preču patēriņa grozam, zemākās cenas noteikšanai katrā ikdienas patēriņa preču groza kategorijā, kā arī preču cenu digitālā salīdzināšanas rīka ieviešanai. Tiek strādāts pie izmaiņām regulējumā, lai nodrošinātu iespēju tirdzniecības vietās turpināt pārdot pārtikas preces, kam beidzies termiņš "ieteicams līdz...". Savukārt kopā ar Konkurences padomi un Patērētāju tiesību aizsardzības centru (PTAC) tiek izvērtētas iespējas uzraudzības stiprināšanai, lai nepieļautu pārmērīgu un ilgstošu atlaižu praksi mazumtirdzniecībā. Vienlaikus paredzēts, ka PTAC 2025. gada darba plānā kā viena no prioritātēm tiks noteikta pastiprināta tirgus uzraudzība attiecībā uz esošā akciju cenu norādīšanas regulējuma korektu ievērošanu.

2.5. IEGULDĪJUMI CILVĒKKAPITĀLĀ

MĒRĶIS – nodrošināt darbaspēka piedāvājuma pielāgošanu nākotnes darba tirgus vajadzībām un ekonomikas pārejai uz augstāku produktivitāti

PRIORITĀTES

IZGLĪTĪBAS PIEDĀVĀJUMA UN DARBA TIRGUM VAJADZĪGO PRASMJU ATBILSTĪBA	Augstskolu budžeta vietu plānošanas sasaiste ar nozaru vajadzībām, ātrs mehānisms jaunu mācību programmu apstiprināšanai, balstoties uz darba tirgus attīstības tendencēm
EKONOMISKI NEAKTĪVO IEDZĪVOTĀJU GRUPU MOTIVĀCIJA UN IESAISTE DARBA TIRGŪ	Atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošiem jauniešiem, labvēlīgi nosacījumi skolnieku iesaistīšanai vasaras darba praksēs, pārskatīta pabalstu sistēma, atbalsts personām ar invaliditāti ilgtspējīgai nodarbinātībai, motivācijas mehānismi pensijas vecuma iedzīvotājiem, izdienes pensiju sistēmas pārskatīšana
ILGTSPĒJĪGA CILVĒKKAPITĀLA PĀRVALDĪBA	Mākslīgā intelekta risinājumi darba tirgus vajadzību noteikšanai, ilgtspējīgs uz rezultātiem balstīts finansēšanas modelis pieaugušo izglītībā
NĀKOTNES DARBA TIRGUM ATBILSTOŠA DARBA LIKUMDOŠANA	Grozījumi darba likumdošanā, lai to padarītu elastīgāku, modernāku un piemērotāku globālajām darba tirgus pārmaiņu tendencēm

RĪCĪBAS

- ◆ **STEAM⁵ stiprināšana visos izglītības līmeņos**, atbilstošs publiskais finansējums, ņemot vērā nākotnes darba tirgus attīstības tendences un tautsaimniecības pieprasījumu, t.sk. augsta līmeņa mākslīgā intelekta speciālistu sagatavošanai
- ◆ **Paplašināts vidējās profesionālās izglītības piedāvājums atbilstoši darba tirgus vajadzībām**, vidusskolēnu un profesionālās vidējās izglītības audzēkņu proporcija 50/50
- ◆ **Augstskolu budžeta vietu plānošanas sasaiste ar nozaru vajadzībām**
- ◆ **Ātrs mehānisms jaunu mācību programmu apstiprināšanai**, balstoties uz darba tirgus attīstības tendencēm
- ◆ **Darba tirgus vajadzībām atbilstošs mācību saturs un apjoms**, t.sk. mācības digitalizācijā, automatizācijā, robotizācijā un digitālo prasmju mācības, ar nolūku veicināt talantu attīstīšanu, sadarbības stiprināšana ar darba devējiem nozares vajadzību definēšanā un izglītības iestādēm darba tirgum atbilstoša mācību satura istenošanā
- ◆ **Ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju grupu motivācija un iesaiste darba tirgū** – atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošiem jauniešiem, labvēlīgi nosacījumi skolnieku iesaistīšanai vasaras darba praksēs, pārskatīta pabalstu sistēma, atbalsts personām ar invaliditāti ilgtspējīgai nodarbinātībai, motivācijas mehānismi pensijas vecuma iedzīvotājiem, izdienes pensiju sistēmas pārskatīšana, kopumā iesaistot papildus vismaz 23 tūkst.
- ◆ **Ilgtspējīgs uz rezultātiem balstīts finansēšanas modelis pieaugušo izglītībā**
- ◆ **Profilēšanas sistēma un prasmju novērtēšanas rīki** efektīvai pieaugušo iesaistei izglītības pasākumos

⁵ Zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātnes, mākslas un matemātikas virzieni (Science, technology, engineering, art and mathematics)

- ◆ **Ģeneratīvā mākslīgā intelekta risinājumu ieviešana darba tirgus tendenču analizē**, neprasot papildus informāciju uzņēmējiem un iegūstot pilnvērtīgāku reālā laika informāciju
- ◆ **Grozījumi darba likumdošanā, lai to padarītu elastīgāku, modernāku un piemērotāku mūsdienu darba tirgus tendencēm**
- ◆ **Personu ar kredītparādu saistībām iesaiste legālajā nodarbinātībā**
- ◆ Sabiedrības veselības stāvokļa uzlabošanai nepieciešama **veselības aprūpes finansējuma sistemātiska palielināšana (t.sk. veselības apdrošināšana) un veselības aprūpes uzlabošana**, preventīvi novēršot darbaspēju zaudēšanu un izkrišanu no darba tirgus, jo īpaši vecāka gadagājuma nodarbinātajiem

EM ir izstrādājusi “Cilvēkkapitāla attīstības rīcības plānu 2025.-2027. gadam”, lai risinātu identificētos Latvijas darba tirgus izaicinājumus. Rīcības plāns akcentē horizontālās komponentes – cilvēkkapitāla politikas jautājumu pārvaldība, datos un pierādījumos balstīti lēmumi, analītika, kā arī sadarbību ar uzņēmējiem. Rīcības plānā iekļauti 5 rīcības virzieni: (1) STEM izglītība un prasmes; (2) darba tirgus paplašināšana; (3) kvalificētu darbinieku piesaiste; (4) pieaugušo izglītības piedāvājums un kvalitāte, prasmes; (5) atbalsts uzņēmēju uzņēmīgumam. Rīcības plānā iekļauto aktivitāšu īstenošana tiek nodrošināta atbildīgām un līdzatbildīgām institūcijām piešķirto valsts budžeta līdzekļu, atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM) investīciju un Eiropas Savienības fondu projektu ietvaros.

Lai nodrošinātu vienotu nozaru mācību vajadzību noteikšanu un darba tirgum atbilstošu mācību piedāvājumu pieaugušo izglītībā, ir izveidota Apvienotā pieaugušo izglītības koordinācijas komisija. Izveidotā komisija aizstāj iepriekš izveidotos formātus ar valsts atbalstu īstenoto mācību vajadzību noteikšanai (IZM Pieaugušo izglītības pārvaldības padomi un LM Apmācību komisiju). Tās uzdevums ir noteikt, izskatīt, apstiprināt un aktualizēt EM, IZM un LM atbildībā esošo Latvijas ANM plāna un ES fondu finansēto pieaugušo izglītības pasākumu prioritāri atbalstāmās mērķa grupas, mācību virzienus, jomas un prioritāri apgūstamās prasmes, kā arī citus atbalsta pasākumus nodarbināto, bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu konkurētspējas veicināšanai darba tirgū, saskaņā ar cilvēkkapitāla attīstības stratēģiskajiem mērķiem, darba tirgus un tautsaimniecības nozaru attīstības prognozēm.

EM ir izstrādājusi metodoloģiju publiskā finansējuma mācību vajadzību noteikšanai, kas tika pilotēta 2024. gadā un pastāvīgi tiek pilnveidota. Metodoloģijas mērķis ir izveidot prioritizētu pieaugušo mācību vajadzību sarakstu, kas atbilst tautsaimniecības esošām un nākotnes darbaspēka vajadzībām. Lai nodrošinātu darba tirgus vajadzību/ informācijas sasaisti ar izglītības piedāvājumu, tiek nodrošināta vienota taksonomija par izglītības piedāvājumu un darba informāciju. Uz metodoloģijas pamata tiek veidots vienots nozaru mācību vajadzību saraksts.

Pieejamas uzņēmumu un to darbinieku mācību programmas, kas veicina digitālo prasmju apguvi un nozares vajadzībās balstītu risinājumu ieviešanu un

Latvijas uzņēmumu konkurētspēju un cilvēkkapitāla attīstību. Šobrīd uzņēmumi var pieteikties digitālo prasmju apmācībām, kur atbalsta intensitāte ir no 50-70 %, savukārt sākot no 2025. gada 2. ceturkšņa, atbalsta intensitāte būs 100 %.

Šobrīd apmācībās jau ir piedalījušies vairāk nekā 500 uzņēmumi, plānots, ka līdz 2026. gada beigām apmācībās būs iesaistījušies vismaz 2000 uzņēmumi. Savukārt nozaru vajadzībās balstītas apmācības uzņēmumu darbiniekiem būs pieejamas no 2025. gada 2. ceturkšņa, piesakoties pie nozaru asociācijām. Atbalsts būs pieejams līdz 2029. gadam un plānots apmācībās iesaistīt vismaz 1000 uzņēmumu darbiniekus. Abās atbalsta programmās kopējais finansējums sasniedz 26,4 milj. EUR.

Ar mērķi mazināt birokrātisko slogu darba devējiem ārvalstu darbaspēka piesaistei, vienlaikus novēršot riskus, izmantot Latviju kā tranzitvalsti trešo valstu darbinieku plūsmā uz citām Šengenas dalībvalstīm un veicinot vietējā darbaspēka rezervju iesaisti darba tirgū EM 2024. gadā ir veikusi vairākus grozījumus spēkā esošajos normatīvajos aktos – MK noteikumos Nr. 225 **“Noteikumi par ārzemniekam nepieciešamo finanšu līdzekļu apmēru un finanšu līdzekļu esības konstatēšanu”**, nosakot, ka visās tautsaimniecības nozarēs ārvalstu strādājošajiem minimālais finanšu līdzekļu apmērs ir nozares vidējās algas līmeni vai ar ģenerālvienošanos noteiktās minimālās algas līmeni, kā arī MK noteikumos Nr. 55 **“Noteikumi par ārzemnieku nodarbināšanu”**, nosakot, ka darba devējam, kas plāno nodarbināt trešo valstu darbiniekus, ir nepieciešams NVA atzinums atļaut vai atteikt ārzemnieka piesaisti un iegūt tiesības nodarbināt ārzemnieku, noslēdzot ar viņu darba līgumu. Atzinumu NVA sniedz 10 darbdienu laikā no brīvās darbvietas publicēšanas dienas Bezdarbnieku uzskaites un reģistrēto vakanču informācijas sistēmā.

2025. gadā turpinās Izglītības akceleratora programma, lai veicinātu ilgtermiņa pārmaiņas izglītībā un prasmju attīstībā, īpaši STEAM jomās. Projektā aktīvi tiek iesaistīti uzņēmumi.

2025. gadā uzsākts pilotprojekts ģeneratīvā mākslīgā intelekta risinājumu ieviešanai darba tirgus tendenču analizē, neprasot papildus informāciju uzņēmējiem un iegūstot pilnvērtīgāku reālā laika informāciju, lai izveidotu visaptverošo informatīvo bāzi vienota pieprasījuma izstrādē izglītības sistēmai darba tirgum nepieciešamo speciālistu sagatavošanai.

2.6. MODERNA INFRASTRUKTŪRA UN PIEEJAMI MĀJOKĻI

PRIORITĀTES

SKAIDRA, PROGNOZĒJAMA, ĀTRA NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA ATTĪSTĪŠANA	Sabalansētas investora un sabiedrības intereses. Nekustamā īpašuma attīstīšanas procesam jābūt vienotam, loģiski organizētam, secīgam un papildinošam
ĪRES MĀJOKĻU TIRGUS ATTĪSTĪBA	Iedzīvotāju pirktspēja nav pietiekama, lai veidotu uzkrājumus mūsdienīgu prasībām atbilstoša mājokļa iegādei vai īrei
ĒKU ATJAUNOŠANA	Augstas kvalitātes siltināšanas risinājumi, lai ēku fonds 2050.gadā, atbilst klimatneitralitātes prasībām. Koka konstrukciju ēku ražošana un eksports CO ₂ mērķu sasniegšanai

2.6.1. NEKUSTAMO ĪPAŠUMU ATTĪSTĪŠANA

MĒRĶIS – nodrošināt nekustamā īpašuma attīstīšanas procesu, lai tas būtu skaidrs, prognozējams, samērīgs un ātrs

RĪCĪBAS

- ◆ **Pārskatīt normatīvais regulējums teritorijas plānošanas, ietekmes uz vidi novērtēšanas, atmežošanas, būvniecības un īpašuma reģistrācijas jomā**, novēršot konstatētos trūkumus
- ◆ **Sagatavot un publicēt skaidrojošos materiālus un labās prakses apkopojumus**, lai nodrošinātu vienveidīgu un kvalitatīvu regulējuma piemērošanu
- ◆ **Attīstīt digitālos procesus**, uzlabojot nekustamā īpašuma attīstīšanai nepieciešamo datu iegūšanu un šo datu pieejamību, sekmējot uz objektīviem datiem balstītus procesus, kā arī pilnveidojot datu apmaiņu informācijas sistēmu līmenī, u.c.

Informatīvais ziņojums “Par rīcības plānu administratīvā sloga mazināšanai nekustamā īpašuma attīstīšanas jomā”, ko MK ir akceptējis 2024. gada 2. aprīlī, satur vairāk kā 60 pasākumus 5 nekustamā īpašuma attīstīšanas pamata jomās – teritorijas plānošana, ietekmes uz vidi novērtēšana, atmežošana, t.sk. atsevišķi stāvošo koku ciršana, būvniecība un nekustamā īpašuma reģistrācija. Rīcības plāns ir izstrādāts ciešā sadarbībā ar nozaru organizācijām un nekustamā īpašuma attīstītājiem, tas satur kompleksus un savstarpēji saistītus pasākumus.

Nekustamā īpašuma attīstīšanas procesa pilnveide balstās šādos principos:

- caurspīdīgs, skaidrs un saprotams process, kurā katrs nākamais posms izriet no iepriekšējā posma rezultātiem, respektējot pieņemtos lēmumus un piešķirtās tiesības;
- katra posma nozīme un tajā ietilpstošo darbību tvērums ir skaidrs, novērsta darbību vai nepieciešamo lēmumu dublēšanās, lēmumi tiek pieņemti, ņemot vērā konkrētā posma mērķus;

- c) prasības konkrētās teritorijas vai konkrētā nekustamā īpašuma attīstīšanai, t.sk. attiecībā uz publiskās infrastruktūras pieejamību un nepieciešamiem ieguldījumiem tiek identificētas pēc iespējas agrīnākā posmā;
- d) tiek nostiprināta un nodrošināta tiesiskā palāvība par jau pieņemtiem lēmumiem, tie netiek pārvērtēti turpmākajos attīstīšanas posmos.

Rīcības plāna mērķis ir izveidot jēgpilnu un efektīvu regulējumu nekustamā īpašuma attīstīšanai, sabalansējot sabiedrības, nekustamā īpašuma attīstītāja un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju intereses. Rīcības plāna pasākumi attiecas uz sabiedrības līdzdalības procesa pilnveidošanu, uzlabojot sabiedrības informētību par plānotiem attīstības procesiem, definējot sabiedrības līdzdalības mērķus un tvērumu katrā no posmiem. Tiek būtiski pilnveidots process tehnisko noteikumu saņemšanai un būvprojekta saskaņošanai, samazinot termiņus, kā arī mazinot nesamērīgu prasību izvirzīšanai attiecībā uz nepieciešamiem ieguldījumiem infrastruktūrā.

Viens no svarīgākiem pasākumiem ir vienotā būves reģistrācijas procesa ieviešana, atsakoties no laukietilpīgas un resursu ietilpīgas būves uzmērīšanas dabā. Turpmāk dati par būvēm reģistrācijai Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā un vēlāk arī būves ierakstīšanai zemesgrāmatā tiks saņemti no būvniecības informācijas sistēmas, balstoties uz būvniecības procesa iegūto informāciju.

Papildus ir paredzēti pilnveidojumi būvdarbu fiksācijas procesā, tiek atvieglots process rūpnieciski ražoto ēku novietošanai, atkārtotai būvizstrādājumu izmantošanai, ievērojot aprites ekonomikas principus.

2025. gadā tiks pabeigts darbs pie normatīvā regulējuma gandrīz visu paredzēto pasākumu ieviešanai. Atsevišķi uzlabojumi sāks darboties 2025. gada pavasarī un vasarā. Pasākumu, kuru ieviešanai ir nepieciešama papildu funkcionalitātes ieviešana informācijas sistēmās, ieviešana plānotā 2025. gada beigās, 2026.gada sākumā.

Pabeidzot visu pasākumu izpildi, tiek plānots, ka nekustamā īpašuma attīstīšanas process kļūs par konkurētspējīgāku reģionā, panākot līdz pat 70 % birokrātijas samazinājumu.

2.6.2. MĀJOKĻU PIEEJAMĪBA

MĒRĶIS – nodrošināt kvalitatīvu mājokli par pieņemamu cenu ikvienai mājsaimniecībai

RĪCĪBAS

- ◆ **Paredzēt papildus finansējumu** zemas īres maksas mājokļu būvniecības atbalsta programmas turpināšanai
- ◆ **Izstrādāt risinājumu izmaksu ziņā pieejamu mājokļu būvniecībai publiskās privātās partnerības starp pašvaldībām un institucionāliem attīstītājiem ietvaros**
- ◆ **Turpināt pilnveidot nekustamā īpašuma attīstīšanas administratīvo procesu** (detalizētāk skatīt sadaļu "Nekustamā īpašuma attīstīšana"

Zemas īres maksas mājokļu būvniecības atbalsta programma sniedz iespēju pašvaldībām sadarbojoties ar nekustamā īpašuma attīstītājiem veicināt zemas īres maksas mājokļu būvniecību reģionos. Atbalsta programma piedāvā nekustamā īpašuma attīstītājiem aizdevumu ar 30 gadu atmaksas termiņu un zemu procentu likmi, un kapitāla atlaidi līdz 30 %, lai dzēstu aizdevuma pamatsummu. Atbalsta programma paredz īres maksas ierobežojumus, kā arī īres tiesības var saņemt mājsaimniecības ar noteiktiem ienākumu sliekšņiem. Kopumā šobrīd programmas ietvaros ir noslēgti 7 aizdevumu līgumi par 446 dzīvokļu būvniecību par

Atvērēšanās fonda finansējumu aptuveni 38 milj. EUR apmērā (uzņemtas saistības par vairāk kā 90 % no šobrīd investīcijām pieejamā finansējuma). Projekti tiek īstenoti Valmieras novadā, Bauskas novadā, Jelgavas valstspilsētā, Tukuma novadā, Ventspils valstspilsētā, Cēsu novadā un Alūksnes novadā. Vēl 6 projekti ir vērtēšanā.

Nemot vērā, ka pašvaldību un nekustamo īpašumu attīstītāju aktivitāte īres mājokļu veicināšanā ir pieaugusi, lai nodrošinātu atbalsta programmas turpmāku īstenošanu 2025.gadā un 2026.gadā, ir piesaistīts papildus finansējums no Atvērēšanās fonda 29 milj. EUR

apmērā, un attiecīgi grozījumi MK noteikumos Nr.459 ir iesniegti apstiprināšanā MK 2025. gada martā.

Sociālo mājokļu atjaunošanas un jaunu sociālo mājokļu būvniecības programma, kuras ietvaros pašvaldības var saņemt grantu tās dzīvojamā fonda atjaunošanai un jauna būvniecībai ar mērķi to izīrēt mazaizsargātākajām māsaimniecībām. Šobrīd jau ir atlasīti un tiek īstenoti 30 projekti par esošu ēku un dzīvokļu atjaunošanu (kopumā aptuveni 900 dzīvokļu atjaunošana), savukārt 2025. gadā tiks izsludināta atlase pasākuma 2. kārtai, kuras ietvaros tiks atbalstīta jaunu dzīvojamo māju būvniecība (grozījumi atbalsta programmā ir nodoti saskaņošanā š.g. martā).

Ģimenēm ar bērniem, jaunaļiem speciālistiem un Nacionālo bruņoto spēku karavīriem ir **pieejamas garantijas mājokļa iegādei vai būvniecībai**. Kopš atbalsta programmas uzsākšanas 2015.gadā un līdz 2024.gada beigām kopumā ir izsniegtas 27 892 garantijas ģimenēm, kurās dzīvo 40 996 bērni, 5913 garantijas jaunaļiem speciālistiem un 356 garantijas NBS karavīriem.

Kopš 2020.gada ģimenēm ir pieejama arī subsīdija "Balsts", kas ir vienreizējs atbalsts (grants) daudz bērnu ģimenēm vai ģimenēm, kurās aug bērns ar invaliditāti neatkarīgi no bērnu skaita ģimenē, pirmās iemaksas daļēļai segšanai mājokļa iegādei vai būvniecībai ar

hipotekāro aizdevumu. Kopš programmas uzsākšanas un līdz 2024.gada beigām ir izsniegtas 1724 subsīdijas "Balsts" ģimenēm, kurās dzīvo 5327 bērni.

Ar grozījumiem atbalsta programmas nosacījumos, 2024. gadā tika būtiski palielināts pieejamās garantijas apmērs ģimenēm ar bērniem, kuras vēlas mājokli iegādāties vai būvēt kādā no Latvijas reģioniem. Garantijas reģionos ir pieejamas 30%, 40% vai pat 50% apmērā no aizdevuma summas. Papildus, lai veicinātu plašāku un kvalitatīvāku mājokļu iegādi, tika palielināts maksimālais aizdevums no 250 000 EUR uz 300 000 EUR, lai ģimene kvalificētos garantijas saņemšanai, kā arī tika atvieglots process, lai saņemtu atkārtotu garantiju cita mājokļa iegādei vai būvniecībai, ja ģimenē, piemēram, piedzimst bērns.

2024. gadā arī tika palielināts maksimālais ar iedzīvotāju ienākumu nodokli apliekamais bruto ienākumu sliekšnis uz vienu māsaimniecības (ģimenes) locekli no 17 000 EUR uz 23 000 EUR, lai palielinātu ģimeņu skaitu, kas spēļ kvalificēties subsīdijas saņemšanai.

Lai nodrošinātu **jaunas tiešās hipotekārās kreditēšanas atbalsta programmas īstenošanu reģionos**, 2024. gada oktobrī tika iesniegta notifikācija un 2025. gadā tiek turpināts darbs pie ALTUM darbības jomas paplašināšanas.

2.6.3. ĒKU ATJAUNOŠANA

MĒRĶIS – ēku fonds 2050. gadā atbilst klimatneitralitātes prasībām

RĪCĪBAS

- ◆ **Veicināt rūpnieciski ražotu siltināšanas paneļu izmantošanu siltināšanas projektos**, palielinot šādiem risinājumiem atbalsta intensitāti, tādējādi radot pieprasījumu ražošanas attīstībai Latvijā, kā arī potenciāli samazinot atjaunošanas izmaksas
- ◆ **Samazināt administratīvos šķēršļus** (tai skaitā risinot jautājumu par dzīvokļu īpašnieku kopības identifikatora piešķiršanu, stiprinot pārvaldnieka kapacitāti), lai dzīvokļu īpašnieku kopības lēmums par ēkas atjaunošanu tiek pieņemts sasaucot ne vairāk kā divas kopsapulces.
- ◆ **Veikt izmaiņas normatīvajā regulējumā**, lai lēmuma pieņemšanai nepieciešamie dokumenti būtu sagatavoti jau pirms lēmuma pieņemšanas un dzīvokļu īpašnieku kopības rīcībā būtu informācija, kas ļautu izvērtēt gan ēkas tehnisko stāvokli un energoefektivitātes līmeni, gan arī iespējamo enerģijas ietaupījumu.
- ◆ **Sniegt metodisko atbalstu**, lai tehniskās dokumentācijas sagatavošana izmaksātu būtiski mazāk nekā šobrīd (tipveida projekti, vienkāršotais energosertifikāts).
- ◆ **Sniegt atbalstu ēku energoefektivitātes uzlabošanai**, 10 pilotprojektu īstenošana daudzdzīvokļu dzīvojamo māju atjaunošanai ar rūpnieciski ražotiem koka karkasa paneļiem, privātmāju energoefektivitātes atbalsta programma.

Valsts ēkas

Latvijas saistības pamatotas "Ēku energoefektivitātes direktīvā" - katru gadu renovēt vismaz 3 % kopējās grīdas

platības publisko struktūru īpašumā esošajās ēkās, kuras apsilda un/vai dzesē, lai tās tiktu pārveidotas par vismaz gandrīz nulles enerģijas ēkām vai par bezemisiju ēkām.

Lai virzītos uz mērķu sasniegšanu, šobrīd īstenošanā atrodas Atjaunošanas un noturības mehānisma atbalsta programma valsts ēku atjaunošanai ar kultūras funkciju, kuras ietvaros tiks uzlabota energoefektivitāte 8 projektos.

2024. gadā, ES kohēzijas politikas 2021.–2027. gadam ietvaros, izstrādātas divas atbalsta programmas. To ietvaros pieejams finansējums 149,5 milj. EUR apmērā un atbalsts paredzēts valsts ēku atjaunošanai, t.sk. zinātniskajām institūcijām kā arī valsts ēkām ar kultūras funkciju. Atbalstu programmu ietvaros plānots atjaunot vismaz 299 106 m² un tās tiks īstenotas līdz 2029. gada 31. decembrim. Valsts ēku un zinātnisko institūciju atbalsta programmas ietvaros projektu pieteikumu pieņemšana tika uzsākta 2025. gada 25. martā, savukārt, valsts ēku ar kultūras funkciju atbalsta programmas ietvaros projektu pieteikumu pieņemšanu plānots uzsākt 2025. gada 2. ceturksnī.

Daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas

Latvijai līdz 2050. gadam ir jāsasniedz klimatneitralitāte ēku sektorā. Lai sasniegtu minēto mērķi, nepieciešams atjaunot ap 26 600 daudzdzīvokļu dzīvojamo māju. Līdz šim ar publiskā finansējuma atbalstu sasniegti tikai 5,7 % (ap 1535 ēku).

Lai virzītos uz mērķu sasniegšanu, šobrīd īstenošanā atrodas ANM atbalsta programma daudzdzīvokļu dzīvojamo māju atjaunošanai. Tās ietvaros līdz 2026. gada 31. augustam papildus tiks atjaunotas ap 150 daudzdzīvokļu dzīvojamām mājām.

2024. gadā tika apstiprināta daudzdzīvokļu dzīvojamo māju energoefektivitātes uzlabošanas atbalsta programma, kura tiks īstenota ES kohēzijas politikas 2021.–2027. gadam ietvaros ar pieejamo finansējumu 173 milj. EUR, kura ietvaros plānots atjaunot ap 266 daudzdzīvokļu dzīvojamām mājām. Atbalsta programmu īsteno līdz 2029. gada 31. decembrim. Projektu pieteikumu pieņemšana atbalsta programmā uzsākta 2025. gada 3. aprīlī. Programmā vairāki uzlabojumi, lai kāpinātu atjaunošanas tempus kā arī mazinātu administratīvo slogu un birokrātiju:

- maksimālā iespējamā kapitāla atlaide – 50 % paredzēta, ja projektā tiks izmantoti rūpnieciski ražoti koka konstrukciju siltināšanas paneļi vai projektā vienlaikus atjauno vismaz 3 mājas;
- Latgales plānošanas reģionā, paredzēta iespēja pieteikt mazākus projektus atsevišķu energoefektivitātes pasākumu finansēšanai, sasniedzot minimums 10% primārās enerģijas ietaupījumu. Maksimālā kapitāla atlaide šādiem projektiem ir noteikta 80 tūkst. EUR;
- ALTUM nodrošinās vienas pieturas aģentūras principu – projekta pieteicējiem pašiem nebūs jāgriežas komercbankās, piedāvājuma saņemšanai. Tas tiks nodrošināts no ALTUM puses;

- vienkāršota pieteikšanās, nosakot to, ka kapitāla atlaide iespējams rezervēt, iesniedzot ēkas energosertifikātu un izmaksu kopsavilkumu;
- atbalstam var pieteikties ar tā saukto “vienkāršoto” ēkas energosertifikātu jeb ēkas energosertifikātu, kas tiek sagatavots pamatojoties tikai uz izmērītās ēkas energoefektivitātes novērtējumu (jeb skaititāju rādījumu datiem). Šāda dokumenta sagatavošanai ir ievērojami mazākas izmaksas, pretstatā līdz šim sniegtajiem ēkas energosertifikātiem, kā arī tā sagatavošanas laiks ir īsāks.

Lai nodrošinātu daudzdzīvokļu dzīvojamo māju atjaunošanas tempu kāpināšanu kā arī lai veicinātu inovatīvu pieeju, ES kohēzijas politikas 2021.–2027. gadam ietvaros, iestrādāts papildus valsts budžeta finansējums 1,5 milj. EUR apmērā 10 pilotprojektu īstenošanai daudzdzīvokļu dzīvojamo māju atjaunošanai ar rūpnieciski ražotiem koka karkasa paneļiem. Šī finansējuma ietvaros, vienam projektam papildus tiks piešķirts atbalsts līdz 20 %, bet ne vairāk kā 150 000 EUR uz projekta attiecināmo izmaksu aizdevuma.

Privātmājas

Privātmāju energoefektivitātes paaugstināšanas atbalsta programmā kopējais finansējums sastāda 5,3 milj. EUR. Kopumā tika atbalstīti 1 222 projekti, no kuriem 491 projekta mērķis ir paaugstināt energoefektivitāti mājā, savukārt, 731 projektos plānots uzstādīt elektroenerģijas ražojošas iekārtas. Programma slēgta 2024. gada 2. augustā, pamatojoties uz to, ka viss pieejamais finansējums tika rezervēts. Līdz 2024. gada nogalei īstenoti 1 166 projekti. Šobrīd turpinās atlikušo apstiprināto projektu īstenošana.

Uzņēmējdarbības energoefektivitātes veicināšana, tai skaitā, uzņēmējdarbībai paredzēto ēku energoefektivitātei

Atjaunošanas un noturības mehānisma ietvaros, līdz 2026. gada 31. augustam, norisināsies projektu īstenošana uzņēmējdarbības energoefektivitātes veicināšana, tai skaitā, uzņēmējdarbībai paredzēto ēku energoefektivitātei. Tās ietvaros plānots siltumnīcefekta gāzu emisiju ietaupījums – 11 498 CO₂ ekvivalenta tonnas gadā, tai skaitā arī uzņēmējdarbībai paredzētajās ēkās. Kopējais pieejamais finansējums – 80,58 milj. EUR.

Izstrādāta jauna atbalsta programma uzņēmējdarbības energoefektivitātes veicināšanai, tai skaitā, uzņēmējdarbībai paredzēto ēku energoefektivitātei, ES kohēzijas politikas 2021.–2027. gadam ietvaros. Pieejamais finansējums sastāda 49,3 milj. EUR un projektu pieteikumu pieņemšanu plānots uzsākt 2025. gada 2. ceturksnī. Atbalsta programmu īsteno līdz 2029. gada 31. decembrim.

Ēku energoefektivitātes sertifikāti

Šobrīd Latvijā energosertifikācija ir īstenota tikai 2 % no visa ēku fonda. Energosertifikāta neesamība noved pie ēkas īpašnieku neinformētības par savas ēkas energoefektivitātes stāvokli, kas savukārt nestimulē ēku īpašniekus īstenot ēkas energoefektivitāti uzlabojošus pasākumus.

Lai veicinātu to, ka ēku īpašniekiem tiek maksimāli atvieglota iespēja iegūt ēkas energosertifikātu, kas atspoguļo ēkai nepieciešamās enerģijas patēriņu konkrētam ēkas tipam raksturīgos ekspluatācijas apstākļos, šobrīd tiek izstrādāti grozījumi ēku energosertifikācijas normatīvajos aktos, paredzot iespēju ēkām izsniegt ēkas energosertifikātu, pamatojoties tikai uz apkures enerģijas patēriņa izmērītiem datiem.

Minimālās energoefektivitātes prasības daudzdzīvokļu dzīvojamām mājām

“Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums” paredz, ka energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu nodrošināšana ir dzīvojamās mājas obligātā pārvaldīšanas darbība. Sagatavoti grozījumi “Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likumā” nosakot pārvaldnieka tiesības

būvniecības ierosināšanā, lai nodrošinātu dzīvojamās mājas uzturēšanu vai tās atbilstību energoefektivitātes minimālajām prasībām.

Dzīvokļu īpašnieku kopību reģistrācija

Lai dzīvokļu īpašnieki varētu īstenot daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas renovāciju, nereti finansiālā ieguldījuma nodrošināšanai ir nepieciešams kredītiestādes aizdevums. Vienlaikus šobrīd kredītiestādes neslēdz aizdevuma līgumus ar dzīvokļu īpašnieku kopībām, jo kopībām pretēji juridiskajām personām nav reģistrācijas identifikatora, kā arī nav publiski ticama reģistra par kopību pārstāvjiem. Šobrīd dzīvokļu īpašnieki dibina biedrības, kuras savukārt dzīvokļu īpašnieku vārdā slēdz līgumus ar kredītiestādēm par aizdevuma saņemšanu.

Lai mazinātu dzīvokļu īpašniekiem administratīvo slogu kredītiestādes aizdevuma saņemšanai, tiek sagatavoti grozījumi “Dzīvokļa īpašuma likumā”, paredzot dzīvokļu īpašnieku kopību juridisku identifikāciju: reģistrācijas numuru un informāciju par dzīvokļu īpašnieku kopības pārstāvi un informāciju par dzīvokļu īpašnieku kopības patiesā labuma guvējiem.

PIELIKUMS. UZŅĒMĒJU ORGANIZĀCIJU APKOPOTIE PRIEKŠLIKUMI PAR KONKURĒTSPĒJAS UN PRODUKTIVITĀTES VEICINOŠIEM EKONOMISKĀS POLITIKAS PASĀKUMIEM¹

Produktivitāte ir galvenais ekonomiskās izaugsmes dzinējspēks, kas ievērojami ietekmē dzīves līmeni, labklājību un spēju samazināt vidējo darba stundu skaitu, neapdraudot patēriņu. Tāpēc produktivitātes pieauguma veicināšana ir būtisks izaicinājums valdībām, lai nodrošinātu konkurētspēju un palielinātu labklājības līmeni.

Lai gan pēdējās desmitgadēs produktivitātes dinamika Latvijā ir bijusi strauja un pārsniegusi ES vidējos pieauguma tempus, salīdzinājumā ar Eiropas Savienības (ES) augsti attīstītajām valstīm joprojām saglabājas būtiska produktivitātes līmeņa atpalicība. 2024. gadā produktivitātes līmenis Latvijā faktiskajās cenās bija tikai 54,7 % (72,8 % pēc PPS 2023. gadā) no vidējā ES līmeņa. Produktivitātes pieauguma tempiem pēc globālās finanšu krīzes ir tendence sarukt. Finanšu krīze ir pasliktinājusi kredītu pieejamību, kavējot kapitāla attīstību un modernizāciju un ieguldījumus inovācijās.

Kā katalizators straujākām pārmaiņām pēdējos gados ir digitalizācijas, mākslīgā intelekta, zaļo tehnoloģiju attīstība u.c. Tomēr, produktivitātes fundamentālie faktori paliek nemainīgi un tie ir saistīti ar ieguldījumiem cilvēkkapitālā, investīcijām un kapitāla intensitātes palielināšanu, spēju iekļauties globālās vērtību ķēdēs un eksporta potenciāla palielināšanu, inovācijām, jaunu produktu, pakalpojumu un metožu izstrādi, u.c. Konkurētspējas vājināšanās risku pārvarēšanai ir nepieciešams palielināt Latvijas preču eksporta izsmalcinātību, palielinot to produktu daļu, kuru konkurences priekšrocības un pozīcija globālajos tirgos balstītos kvalitatīvos faktoros nevis zemās izmaksās.

Būtiska nozīme produktivitātes palielināšanai ir ražošanas procesa organizēšanai un vadībai, ražošanas specializācijai un koncentrācijai, infrastruktūras pieejamībai, kā arī starpnozaru horizontālo un vertikālo saikņu izveidei. Produktivitātes un konkurētspējas paaugstināšanai ir nepieciešama vispusīga un plašāka pieeja – spēcīgs sniegums vienā jomā nevar kompensēt vāju veikumu citā.

Latvijas vājākais punkts ir inovācijas, kam nepieciešami ieguldījumi pētniecībā un izstrādē, kā arī cilvēku zināšanu un prasmju pilnveidošanā. Nelielie ieguldījumi pētniecībā un izstrādē, zemi vispārējie rezultāti inovāciju jomā un vidēji izglītības jomas rezultāti negatīvi ietekmē Latvijas centienus sasniegt augstāku ražīgumu. No ES inovatīvajām ekonomikām Latvija visvairāk atpaliek šādās jomās: pētniecisko iestāžu kapacitāte, izdevumi pētniecībai un attīstībai, starptautiskie izgudrojumi, patenti pieteikumi u.c.

Latvijā ir izveidojusies digitālā plaša starp pilsētu un laukiem. Lielai daļai Latvijas iedzīvotāju trūkst digitālo pamatprasmju, kas viņiem liedz efektīvi lietot internetu. Digitālo tehnoloģiju integrācija uzņēmumos ir krietni zem ES vidējā līmeņa. Kopumā Latvijas sabiedrība nav pilnībā gatava ekonomikas digitālam izrāvienam. Latvijā ir viens no augstākiem iedzīvotāju īpatsvairiem dažādās vecuma grupās, kuriem ir zems vispārējo digitālo prasmju līmenis. Tas rada ne tikai digitālo prasmju nepietiekamību darba tirgū, bet arī kopumā kavē plašāku digitālo tehnoloģiju ienākšanu uzņēmumos.

Svarīga nozīme digitālās ekonomikas apstākļos ir regulācijai. Politiku veidotājiem jāapzinās, ka ir jomas, kur ir ierobežotas iespējas piemērot jaunus biznesa modeļus, tāpēc ir izaicinājums, kā veidot regulatīvos ietvarus, kad tirgū ienāk jauni biznesa modeļi. Pašreizējie regulatīvie modeļi ir bāzēti uz institucionālo ietvaru, savukārt uzņēmēji savā darbībā bāzējas nevis uz institucionālajiem ietvariem, bet uz konkrētām funkcijām. Būtiski strukturālo politiku virzieni ir intelektuālā īpašuma tiesību jomas sakārtošana (datu sniedzējiem jāpaliek to turētājiem, platformas pašas par sevi ir tirgi, regulatīvais ietvars platformām, pieeja infrastruktūrai), jaunās nodarbinātības formas, starptautiskā sadarbība, īpaši attiecībā uz digitālās ekonomikas aplikšanu ar nodokļiem, datu analīze un procesu mērīšana.

Lai sekmētu cilvēkkapitāla attīstību, Latvijā ir īstenotas vai sāktas vairākas reformas, kuru pozitīvo ietekmi uz kopējo produktivitātes līmeni var sagaidīt tikai vidējā vai ilgtermiņā. Galvenie Latvijas darba tirgus izaicinājumi vidējā termiņā saistāmi ar darbaspēka novecošanos un darba roku trūkumu. Tāpat darbaspēka nepietiekamība var veidoties nozarēs, kurās sagaidāms nozīmīgs augstākās kvalifikācijas darbaspēka pieprasījuma pieaugums – profesionālos, zinātniskos un tehniskos pakalpojumus un informācijas un komunikācijas pakalpojumus, jo īpaši STEM jomās.

¹ Apkopoti Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras, Latvijas Eksportētāju asociācijas "The Red Jackets", profesora Claudio Rivera (Ārvalstu investoru padome Latvijā – FICIL), Latvijas Universitātes Ekonomikas un sociālo zinātņu fakultātes Produktivitātes zinātniskais institūta "Latvijas Universitātes domnīca LV PEAK" priekšlikumi. Izskatīti Latvijas Produktivitātes padomes 2025. gada 1. aprīļa sanāksmē.

Nav iespējams daudzkrāšot augstas pievienotas vērtības ražošanu un ieviest mūsdienīgus datu pakalpojumus servisa sektorā, bez attiecīga elektroenerģijas jaudu palielinājuma. Līdz ar to Latvijai ir nosakāms elektroenerģijas mērķis: trīskāršot elektrības ražošanu uz vienu iedzīvotāju. Vienlaikus, elektroenerģijai Latvijā ir jābūt pieejamākai un lētākai, kā kaimiņvalstīs, tā modernizējot rūpniecību un veicinot ekonomisko attīstību. Klimata un enerģētikas ministrijai (KEM) ir jāizstrādā skaidrs plāns šī mērķa sasniegšanai.

Nemot vērā minēto, pašreizējās ekonomiskās politikas neatliekamie uzdevumi konkurētspējas un produktivitātes veicināšanā ir šādi:

- **valsts budžeta izdevumu un nodokļu politikas uzlabošanā un birokrātijas un administratīvā sloga mazināšanā:**
 - **veikt budžeta izdevumu radikālu izvērtēšanu un mazināšanu**, efektīvi ieguldot ES fondu un Atvērto ekonomikas un noturības mehānisma līdzekļus ekonomikas konkurētspējas stiprināšanai. Tāpat ir kritiski mazināt birokrātiju, jo pārmērīga birokrātija ievērojami kavē uzņēmējdarbības attīstību un mazina konkurētspējas priekšrocības;
 - **uzlabot datu apmaiņu starp valsts iestādēm**, jo uzņēmējiem vēl aizvien regulāri jāiesniedz tā pati informācija atkārtoti;
 - **uzlabot ES fondu ieguldīšanu**. Lai arī ANM pirmais plāns apstiprināts jau 2021. gadā, vēl aizvien virknē uzņēmējiem būtisku programmu nav sāka finansējuma ieguldīšana. Tas norāda, ka fondu programmu sagatavošana aizņem daudz vairāk laika, nekā ieviešanai atvēltais laiks, ievērojot, ka ANM projekti jāievieš līdz 2026. gada otrajai pusei. Šādā veidā ieguldījumu veikšana nereti noris sasteigti, uzņēmējiem inovācijas ieviešot limitētā apmērā, jo būtiskākiem produktivitātes uzlabošanas pasākumiem neatliek laika;
 - **ievieš ērti lietojamu mazo uzņēmēju nodokļu režīmu**, kuru varētu lietot katrs bez padziļinātām zināšanām par uzņēmējdarbības formām vai sarežģītu saziņu ar publisko pārvaldi;
 - **izveidot vai paplašināt nodokļu atvieglojumus uzņēmumiem, kas iegulda pētniecībā un attīstībā**, piemēram, piedāvājot samazinātus nodokļus vai īpašus grantu mehānismus, tā stimulējot zinātnes un inovāciju pielietojumu;
 - **izstrādāt nodokļu stimulus, kas veicina Latvijas uzņēmumu izaugsmi ārējos tirgos;**
 - **noteikt, ka eksportējošie uzņēmumi, kuriem ir A reitings VID saņem prioritāru apkalpošanu VID** un citās iestādēs, tā izveidojot uzņēmumu “zaļo koridoru” jeb uzticamības sarakstu, kas kalpotu par pamatu valsts/uzņēmēju savstarpējai uzticībai un samazinātu jebkuru pārbaūžu apjomu jebkurā iestādē;
- **inovāciju veicināšanā:**
 - **veicināt augstvērtīgu inovāciju ekosistēmu** – mākslīgais intelekts, biotehnoloģijas un viedā ražošana kā prioritārās nozares;
 - **palielināt inovāciju atbalsta fondus un grantus**. Izveidot pastāvīgas finansēšanas programmas, kas piedāvā atbalstu uzņēmumiem, kas iegulda pētniecībā un attīstībā vai komercializē jaunus produktus un tehnoloģijas. Šie fondi var būt pieejami ar mērķtiecīgiem grantiem un aizdevumiem, kas ir vērsti uz augstas pievienotās vērtības produktu radīšanu. Latvijai ir nepieciešams dubultot šādu grantu apjomu gadā;
 - **panākt efektīvu zinātnes sasaisti ir ekonomiku**. Noteikt, ka valsts finansē 70 % savas zinātniskās darbības/grantiem caur uzņēmumu vajadzībām pēc inovācijām. Zinātniekiem tiktu uzlikts pienākums strādāt uzņēmuma inovatīvo vajadzību risināšanai, vai ar mērķi komercializēt pētījuma rezultātus eksportējošā uzņēmumā. Zinātnieku pienākums būtu atrast uzņēmumu, kuram veikt pētījumus;
 - **veicināt jaunu uzņēmumu inkubatorus un akseleratorus** – dubultot atbalsta mehānismus start-up uzņēmumiem, kas strādā ar jauniem produktiem un pakalpojumiem, kā arī nodrošināt viņiem nepieciešamo infrastruktūru, mentoru atbalstu un piekļuvi investīcijām;
 - **uzlabot inovāciju sistēmas tiesisko regulējumu**, tostarp iesaistīto iestāžu un nevalstisko organizāciju pienākumus un atbildību, valsts atbalsta sistēmu intelektuālā īpašuma radīšanā, komercializācijā un praktiskā īstenošanā. Valstij jākoordinē izcilu inovatīvu produktu komercializāciju Latvijā. Jāizstrādā ekonomiskais pamatojums un tiesiskais regulējums inovāciju iepirkumam;

- **uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšanā:**
 - **veicināt digitalizāciju un automatizāciju.** Atbalstīt uzņēmumus, kas vēlas ieguldīt ražošanas procesu automatizācijā un digitalizācijā, izmantojot valsts atbalsta programmas un nodokļu atvieglojumus, kas veicina uzņēmumu pāreju uz tehnoloģiski progresīvākiem risinājumiem. Nepieciešams triskāršot šobrīd pieejamos digitalizācijas programmas apjomus;
 - **veicināt mākslīgā intelekta (MI) attīstību.** Lai veicinātu mākslīgā intelekta tehnoloģiju ieviešanu Latvijā, tiek veidots Nacionālais mākslīgā intelekta centrs un Saeima ir pieņēmusi mākslīgā intelekta attīstības (likumu. Tomēr, tas ir tikai pirmais nepieciešamais solis MI attīstībai. Pētījumi MI jomā rāda, ka MI plašāka ieviešana ir atkarīga no vairākiem apstākļiem, kuros valdības politikai ir galvenā loma. Svarīgs priekšnoteikums MI attīstībai ir prasmju palielināšana, tai skaitā ar efektīvām pārkvalifikācijas un citām aktīvas darba tirgus programmām, digitālās infrastruktūras un piekļuves datiem uzlabošana un konkurences nodrošināšana tirgū. Tāpat MI nevar aplūkot neatkarīgi no drošības, datu aizsardzības, privātuma un datu iznīcināšanas jautājumiem, kā arī no neirozinātnes, mākoņdatošanas un kvantu skaitļošanas aspektiem. Ētiskā dimensija un vadlīnijas atbildīgai MI izmantošanai ir jāklūst par būtisku valsts stratēģijas sastāvdaļu;
 - **veicināt darbinieku apmācības un kvalifikācijas paaugstināšanu.** Valstij piedāvāt tikai tādas apmācību un profesionālās attīstības programmas, kas palīdz darbiniekiem iegūt prasmes, kas nepieciešamas, lai strādātu eksportējošos uzņēmumos;
 - **uzlabot pieaugušo izglītības sasaisti ar darba tirgus vajadzībām.** Virkne pieaugušo izglītības programmu praksē izvērtušās par “hobiju apmācībām”. Pieaugušo izglītības programmām jābūt bāzētām darba tirgus vajadzībās, pielāgoties darba devēju pieprasījumam. Tikai tā būs iespējams nodrošināt darba devējiem vajadzīgo kompetento darbaspēku, kas ir viens no produktivitātes kāpināšanas priekšnosacījumiem;
 - **uzlabot STEM zināšanas.** Nodrošināt, ka skolēni beidzot vidusskolu ir ar pietiekamām STEM zināšanām lai iestātos STEM augstskolās, tai skaitā nodrošināt, ka STEM augstskolās aug absolventu skaits;
 - **uzlabot digitālās prasmes** – Latvijai ir jānosaka par prioritāti mākslīgā intelekta un modernās ražošanas apmācības;
 - **atbalstīt modernizāciju.** Nodrošināt piekļuvi atbalsta mehānismiem, kas palīdz uzņēmumiem iegādāties modernas ražošanas iekārtas un iekārtas, kas uzlabo kvalitāti un samazina izdevumus ražošanas procesos. Šādu programmas apjomu nepieciešams vismaz dubultot, salīdzinot ar esošo līmeni.
- **eksporta lomas paaugstināšanā:**
 - **ievieš "zaļo koridoru" eksportējošiem uzņēmumiem un investīcijām,** atvieglojot birokrātiskos procesus, piemēram, imigrācijas un būvniecības procedūras;
 - **nodrošināt uzņēmumu ienākuma nodokļa sasaisti starp dzīvesvietu un darba vietu,** veicinot reģionālo attīstību;
 - **noteikt, ka investīcijas eksportējošu uzņēmumu jaunbūvju veikšanai saņem paātrinātu IVN,** maksimāli 2 mēnešu laikā;
 - **ievieš eksporta investīciju atbalsta mehānismu kā aizdevumu ar kapitāla atlaidi,** tādējādi motivējot uzņēmumus uz izaugsmi;
 - **novirzīt 30 % no Aizsardzības ministrijas papildu finansējuma Latvijas ražotājiem,** kuru produktus iespējams eksportēt. Piešķirt papildus priekšrocības militārajos iepirkumos uzņēmumiem kuri var demonstrēt, ka eksportē vismaz 50% savas produkcijas;
 - **nodrošināt, ka 90% valsts kapitālsabiedrību un 70% valsts pārvaldes iestāžu/aģentūru stratēģijā ietver eksporta mērķus;**
- **talantu piesaistē un attīstībā:**
 - **nodrošināt mērķtiecīga pieeja talantu attīstībai.** Ir jāidentificē “talantu centrus” un ap tiem jāveido ekosistēmas. Iespējamie talantu centri ir šādi: Rīga (IT un mākslīgais intelekts, finanses, biotehnoloģijas) – spēcīga universitāšu klātbūtne un jaunuzņēmumu ekosistēma. Ventspils un Liepāja (ražošana un inženierzinātnes) – rūpniecības klasteri ar eksporta potenciālu. Biotehnoloģijas un zinātnes ap veselības augstskolām (Rīga, Jelgava) saistītas pētniecības intensīvas nozares. Zaļā enerģija un ilgtspējība (Kurzeme, Vidzeme) – atjaunojamās enerģijas inovāciju

potenciāls. Šo centru attīstībai nepieciešama specializēta infrastruktūra, akadēmisko aprindu un rūpniecības sadarbība un uzņēmējdarbībai labvēlīga politika;

- **ievieš "zaļo koridoru" īstermiņa imigrācijai eksportējošajās nozarēs**, piesaistot augstas pievienotās vērtības speciālistus. Noteikt, ka ja piesaistītais speciālists saņem darba atlīdzību vismaz divas vidējās algas Latvijā vai lielāku, šādiem darbiniekiem darba atļaujas tiek piešķirtas nedēļas laikā;
 - **nodrošināt uzņēmumu vadības komandu apmācības konkurētspējas stiprināšanai**;
 - **pārdalīt studiju budžeta finansējumu par labu eksaktajām zinātnēm**, kas veicina inovācijas un tehnoloģiju attīstību;
 - **veicināt eksportētāju uzņēmumu tēla veidošanu sabiedrībā**, lai piesaistītu vairāk talantu šajā sektorā;
 - **cieši integrēt izglītības sistēmu ar eksportējošajiem uzņēmumiem**, attīstot prakses programmas un partnerības ar uzņēmējiem;
 - **palielināt arodizglītības prestižu un veidot programmas robotizācijas un automatizācijas vadības apguvei**;
- **lieljaudas atjaunojamo energoresursu investēšanā:**
- **sadalīt Nordpool Baltijas reģionu trīs daļās**, tā radot lētākas cenas Latvijas patērētājiem, saglabājot eksporta peļņas iespējas Latvijas energoražotājiem, ņemot vērā, ka Latvija Baltijas mērogā ir ar augstāko elektroenerģijas ražošanas apmēru un lētāko pašizmaksu;
 - **noteikt, ka enerģētikas projektiem ir saīsināti un vienkāršoti ietekmes uz vidi novērtējumi (IVN)**, kuri nedrīkst aizņemt ilgāk par 2 mēnešiem;
 - **izveidot standartnoteikumus enerģētikas projektu IVN**, kur projekti, kas izvietoti vismaz 1 km no dzīvojamajām mājām saņem vienkāršotu IVN 2 mēnešu laikā;
 - **noteikt, ka industriālo piegādātāju pieslēgumi tiek nodrošināti 3 mēnešu laikā pēc pieprasījuma veikšanas**, nosakot AS Sadales tīklam par pienākumu izveidot pieejamo pieslēguma atlikušo jaudu karti reģionos;
 - **noteikt zemāku enerģijas un sadales tarifu un īpaši ievieš konkurētspējīgus elektroenerģijas tarifus eksporta rūpniecībai** – nodrošinot ārējo konkurētspēju un iespēju piesaistīt Latvijai Vācijas, Zviedrijas, Somijas un Baltijas valstu rūpniecības uzņēmumus;
 - **veicināt elektroenerģijas pārpalikumu eksportu**, attīstot Baltijas valstu un Ziemeļvalstu starpsavienojumus;
 - **veidot energoneatkarīgu industriju attīstības zonu** – ar subsidētu piekļuvi enerģijai un infrastruktūru, kas piesaistītu ārvalstu investīcijas;
 - **atbalstīt inovācijas enerģētikas sektorā**, radot jaunas tehnoloģijas un izpētes projektus, kas varētu kļūt par Latvijas eksporta preču segmentu;
 - **izveidot energouzkrāšanas tehnoloģijas** – bateriju parkus, ūdeņraža uzglabāšanas risinājumus un enerģijas akumulācijas infrastruktūru;
 - **izmantot KEM enerģētikas plānu eksporta attīstībai**. Noteikt, ka no KEM klimata plāna tiek īstenoti tikai projekti, kuri rada eksporta produktus, vai samazina eksporta pašizmaksu. No plāna izslēgt darbības, kuras tikai patērē importa tehnoloģijas;

Latvijai ir jārikojas izlēmīgi, lai izvairītos no stagnācijas un nodrošinātu ilgtermiņa produktivitātes pieaugumu. Koncentrējoties uz elastīgu pārvaldību, ieguldījumiem cilvēkkapitālā un stratēģisku inovāciju, Latvija var nodrošināt savu pozīciju kā augstas pievienotās vērtības, uz zināšanām balstīta ekonomika.

Iespēju laiks ir īss – Latvijai ir jārikojas nekavējoties, pretējā gadījumā pastāv risks, ka tā paliks novārtā.

Šai stratēģiskajai maiņai būs nepieciešami drosmīgi politiski pasākumi, spēcīga institucionālā apņemšanās un valsts koncentrēšanās uz inovāciju, izglītību un konkurētspēju. Latvijai ir potenciāls kļūt par reģionālo līderi, ja tā pilnībā izmantos uz noturību balstītu pieeju produktivitātes izaugsmei.